

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Β'.
ΑΡΙΘ. 21

Ἐν Πειραιῇ Ἰανουάριος
1885

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΝΕΣ ΗΘΘΘΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΟΝ ΑΙΩΝΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ (1)

Α

§ α. Τὸ ζήτημα τοῦτο πολὺ ἐνέχει τὸ ἐνδιαφέρον οὐ μόνον διὰ τὸ καθόλου ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ μέρος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς λύσεως διαφόρων ἐθνολογικῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀφορῶσι τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ὡς ἴνε τὸ λεγόμενον «Ἀλθαικὸν Ζήτημα» ἰδίᾳ, περὶ ὃ στρέφεται κυρίως ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ κ. Δ. Γ. Παναγιωτοπούλου.

§ β. Ὁ κ. Παναγιωτόπουλος ἐρωτᾷ «διατί δὲν συνεφώνησαν οἱ Ἀλθαιολόγοι εἰς τὴν κατάταξιν τῆς Ἀλθαικῆς; » Διατί δὲν ἐλύθη εἰσέτι τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀφοῦ πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι φιλόλογοι πολλαχῶς ἐξήτασαν τὰ τῶν Ἀλθαιῶν, » καὶ ἀφοῦ ἤδη ὄχι μόνον τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ ἐν γένει τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν ἡ κατάταξις ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ » ποσοῦτων ἄλλων μεμακρυσμένων εἴτε χρόνῳ, εἴτε χώρῳ, νεκρῶν καὶ ζωῶν; Αἰτία τοῦτου, νομίζομεν, εἶνε, ὅτι δὲν δύνανται νὰ εὕρωσι τὴν ἀπαιτουμένην σχέσιν καὶ συγγένειαν αὐτῆς πρὸς τὰς τῶν περίξ λαῶν, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Λατίνων καὶ τὴν ἀνάλογον διαμόρφωσιν» κτλ. (Ἐβδομ. σελ. 140. φυλ. 18 Ἀρ. Ἰουλ. 1884). Τῶντι εὐλογοφανῆς ἡ αἰτία αὕτη; ἀλλ' ἀμέσως διεγείρεται φυσικῶς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐπιστήμονος ἡ περιέργεια νὰ ἐρωτήσῃ πάλιν ἀδιὰ τί δὲν δύνανται νὰ εὕρωσι τὴν σχέσιν καὶ συγγένειαν ταύτην πρὸς

τοὺς περίξ λαοὺς, Ἕλληνας καὶ Λατίνους; » μήπως στεροῦνται τῆς ἀναλόγου μεθόδου; μήπως στεροῦνται στοιχείων τινῶν, συντελούντων καὶ συμβαλλομένων εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἀπορήματος τοῦτου; διότι βεβαίως, ἂν μὴ δύναται τις ἐπιστήμων νὰ λύσῃ ζήτημά τι, δυοῖν θάτερον συμβαίνει, ἢ μεθόδου στερεῖται ἀναλόγου ἢ μέσων, ὀδηγούντων ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς λύσεως, καὶ ἐν ἑτέροις ὄροις, ἐλλείπει ἡ ἀνάλογος ἐπιστημονικὴ ὕλη, ἢ κατ' εὐθὺν λόγον ἄγουσα πρὸς τὴν ἐπιτυχῆ λύσιν τοῦ ζητήματος, καὶ ἕως οὐ περισυναχθῆ αὕτη ὑπὸ ἐπιδεξίων χειρῶν, ἡ λύσις μέλλει κυμαίνεσθαι ποτὲ μὲν δεξιᾶ, ποτὲ δ' ἀριστερᾶ, τῶν ἐπιστημόνων ἄλλου ἄλλην γνώμην, καὶ ἄλλου ἄλλην ἀποφαινομένων, ὡς ἕκαστος γνώμης ἢ ἐμπειρίας ἔχει, ἵνα κατὰ Λουκιανὸν εἴπωμεν

§ γ. Τί λοιπὸν στεροῦμεθα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, μεθόδου ἢ μέσων, συντελούντων πρὸς τὸν σκοπὸν, ἢ ὕλης ἐπιστημονικῆς ἀναλόγου;

Ἡ ἐπιστήμη σήμερον δὲν στερεῖται, ὡς γνωστὸν, οὔτε μεθόδου, οὔτε μέσων, στερεῖται ὅμως ἀναμφιβόλως ἀναλόγου ἐπιστημονικῆς ὕλης, χορηγησούσης τὴν κλεῖδα τοῦ ζητήματος, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἀλθαιολόγοι, διατελοῦσιν ἀσύμφωνοι, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι φιλόλογοι, καίτοι σπουδᾶσαντες τὰ τῶν Ἀλθαιῶν, δὲν ἠδυνήθησαν εἰσέτι νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο.

§ δ. Καὶ πόθεν προέρχεται ἡ στέρησις αὕτη;

Τὰ τῶν Ἀλθαιῶν, καίτοι ἐξετασθέντα πολλαχῶς, ὡς λέγει ὁ κ. Παναγιωτόπουλος, ἐν αὐτῇ αὐτῶν τῇ ἐστίᾳ εἰσέτι δὲν ἐξητάσθησαν ἐπιτοπίως ὑπὸ ἐγχωρίων ἐπιστημόνων κατὰ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπόψεις, ὑπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους φάσεις, ὡς ἤδη ἤρξατο ἐρευνᾶν ὁ κ. Παναγιωτόπουλος ἐν τῇ κυρίως Ἀλθαιᾷ, τῇ Ἰλλυρίᾳ, κατ' ἐπιφάνειαν ἐξητάσθησαν

1) Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ὁ διδάκτωρ κ. Παναγιωτόπουλος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐβδομῆς» σπουδαίαν διατριβήν, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα.

τὰ πράγματα, κατὰ βάθος και πλάτος ὅμως ἀκόμη οὐ. Εἰσέτι δὲν συνειδητοποίησαν π. χ. αὐτοὺς τοὺς Ἄλβανούς πῶς ὀνομάζουσιν αὐτοὶ ἑαυτούς; πῶς ὀνομάζουσι τὴν πατρίδα αὐτῶν; και πόθεν προήλθον τὰ ὀνόματα «Ἀρβανιτιά» και «Ἀρβανίτης»; και ἂν ταῦτα, μερικώτερα ὄντα τὸ κατ' ἀρχάς, κατήντησαν ὕστερον γενικώτερα, και οὕτως ἐξενίκησαν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τούτῳ τῷ ὀνόματι ἀποκαλοῦσιν αὐτοὺς, ἐν ᾧ αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους ποιοῦνται χρῆσιν τῶν εἰδικῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων «Σκιπιρί» και «Σκιπιτάρ». Δὲν ἐξητάσθησαν εἰσέτι ἐν λεπτομερείᾳ και ἐπιστημονικῇ ἀκριθείᾳ τὰ ἦθη και ἔθιμα και ἡ γλωσσικὴ ὕλη καθ' ἅπαντα τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῶν Ἄλβανῶν, ὅπως δ' ἡ ποίησις αὐτῶν ἢ φυσικὴ οὔτε καν ἐθίγη, ἐν ᾧ εἶνε τόσον ὠραία, και τόσον θελκτικὴ, οὔτε οἱ μῦθοι ἅπαντες περισυνήχθησαν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν τῶν πρῶτον ἀν τῇ Ἄλβανικῇ Μελέσῃ Ἀλεξανδρείας ὑπὸ Ε. Μήτκου ἐκδοθέντων τοιοῦτων, ἅτινα ὁ δεινὸς Meger μετέφρασε και ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Archiv für litt. Geschichte (ἴδε Δελτ. Ἱστορ. και ἔθνολ. τόμ. Δ'. τεύχος Δ'. σελ. 167. μην. Ἰουλ. 1883. Ταῦτα και ἄλλα ἀκόμη χρῆζουσιν ἐρεύνης και ἐρεύνης μακρᾶς ἐπιτοπιῶν ὥστε πολὺ μακρὰν ἐπι τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος διατελοῦμεν και μεγάλη ἐπιστημονικὴ ἐργασία εἰσέτι ὑπολείπεται, ὡς και αὐτὴ ἡ καλὴ πραγματεία τοῦ κ. Παναγιωτοπούλου ὑποδεικνύει.

Διὰ ταῦτα σκοπεῖν ἐνταῦθα νὰ θίξω ἅπαντα τ' ἀνωτέρω ζητήματα ἀλλ' ἐν συντομίᾳ διότι οὔτε καιρὸν ἔχω, οὔτε ὁ ἀπόλλων περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπιτρέπει πολυσελίδους και μακρὰς πραγματείας, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ φύσις τοῦ προκειμένου ἐπιστημονικοῦ θέματος.

§ ε. Καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ὀνόματος «Ἀρβανιτιά» οὐχὶ Ἄλβανία, ὡς συνήθως λέγεται παρὰ τοῖς λογίοις.

Τὸ ὄνομα «Ἀρβανιτιά», ἢ ὁ κάτοικος Ἀρβανίτης ἐστὶν ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν Ἠπειρώταις, ἀποκαλοῦσιν οὕτω τὴν χώραν, τὴν κειμένην πέραν τῆς Ἠπείρου πρὸς Β'. αὐτῆς και ἐκείθεν τῶν ποταμῶν Ἀώου και Ἀψου, ἐκβαλλόντων εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος κατὰ τὴν Αὐλώνα, και Δυρράχιον, ἐκτεινομένην δὲ μέχρι τῶν ὄριων τοῦ Μαυροβούνου και Σερβίας: ἀλλὰ τὴν χώραν ταύτην αὐτοὶ οἱ Ἄλβανοὶ πῶς ὀνομάζουσι; — «Σκιπιρί» τὴν χώραν και «Σκιπιτάρ» τοὺς κατοίκους, τὴν δὲ γλῶσσαν, «Σκίπ» ἐνικῶς, και «Σκίπετ» πληθυντικῶς. — Πόθεν λοιπὸν προήλθον τὰ πάγκοινα ἐν χρῆσει ὀνόματα «Ἀρβανιτιά» και «Ἀρβανίτης», ἐπὶ δὲ τὸ τρισεπίλεπτον τῆς τῶν λογίων χρῆσεως «Ἀλβανία» και «Ἀλβανοί», ἐξ ὧν τὰ τῶν εὐρωπαϊῶν «Albanesia και Albanesi»; ἐξηγουμένα.

§ ς'. Τὸ ὄνομα «Ἀρβανιτιά» προήλθεν ἐκ τοῦ Ἄλβανικοῦ τὴν διατύπωσιν ὀνόματος «Arbiri» (Ἀρμπιρί) «αἰκίθε ἀρμπιρί»: «αἰκίθε ἀρμπιρί»: «φράσεις πάνδημοι παρ' Ἀλβανούς, και παρ' Ἠπειρώταις Ἕλλησιν «ἄλο τ' Ἀρβανο, και ἄλο ἢ Ἀρβανιτιά»: ὑπ' αὐτῶν δὲ τῶν Ἄλβανῶν δίδεται τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τμήμα τι τῆς χώρας, ὄρεινόν και πετρώδες κείμενον πρὸς Β. τῶν ἐπαρχιῶν Δελθίνου και Ἀργυροκάστρου, μεταίχ-

μιον Ἠπείρου και Ἄλβανίας, ἐπὶ δὲ βραχίονος τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρειων, οὐτινος ἡ ὑψίστη κορυφὴ παρὰ τὸ χωρίον «Γκολέμι», ὀνομαζομένη Ἄλβανιστὶ «Τσικνιτζόρα». Τὸ τμήμα τοῦτο ὀνομάζεται και «Λιαμπουριά», και οἱ κάτοικοι «Λιάμπιδες» και «Λιάπιδες», οἱ περιθόητοι διὰ τὰς ληστείας και ἀρπαγὰς και φόνους: λέγεται ἀκόμη και «Κουρβελέσι», και «Κουρβελέσιδες» οἱ κάτοικοι ἐπὶ τὸ περιφρονητικώτερον, διὰ τὸ ἀνήθικον, ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἄλβανῶν, ὡς θέλομεν ἰδεῖν παρακατιόντες.

§ ζ'. Ἄλλ' ὅπως ἐνοήσωμεν κάλλιον τὴν ὑποδιαίρειν ταύτην ὀφείλομεν ἐνταῦθα νὰ σημειώσωμεν, ὅτι τὸ τῶν Ἄλβανῶν ἔθνος γενικώτερον διαιρεῖται εἰς δύο μόνον ἐθνολογικὰ στοιχεῖα, τὸ τῶν «Τόσκων» (τόσκιδων κοινῶς), και τὸ τῶν «Γκέικιδων», και συνεπῶς και ἡ γλῶσσα εἰς δύο ἰδιώματα, «Τόσκικόν», και Γκέικικόν». Καὶ ἐκ μὲν τῶν Τόσκων δύο παραφυάδες προήλθον, οἱ «Λιάπιδες» και «Τσιάμινδες»: ἐκ δὲ τῶν «Γκέικιδων» τρεῖς, ἄ. «Σκοντριάνοι» (ἐκ τῆς Σκόνδρας), β'. οἱ «Ντιμπριάνοι» (ἐκ τῆς Δίβρας (α), και γ'. οἱ «Μιρδίται» παρὰ τὸ Μαυροβούνιον. Ἄλλ' ἡμῖν ἐνταῦθα ὁ λόγος ἰδίᾳ περὶ τῶν «Ἀρμπερ» ἢ «Λιάπιδων» ἐξ ὧν προήλθε τὸ γενικὸν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ὄνομα, «Ἀλβανία».

§ η'. Τὸ ὄνομα «Ἄρμπιρι» ἔχει σχέσιν στενοτάτην τὸ λατινικῶν «arbor, arboris» σημαίνοντι, ὡς γνωστὸν, τὸ δένδρον, και συνεκδοχικῶς παρὰ τῇ Σκιπιρίδι σημαίνει τόπον κατάφυτον και δασώδη: ἀνάλογος τοῦτου ὄρος παρὰ τῇ ἑλληνικῇ ἐν μὲν τῇ προμηρείᾳ ἐποχῇ ἦν ὁ «Ἰθῆ» ἐν δὲ τῇ μετ' Ὀμηρον ὁ «Βήσσα», και ὅπως ἐκ τῆς Ἰθῆς ἐκλήθησαν οἱ κάτοικοι «Ἰθαίοι», δάκτυλοι τοῦπίκην, οὕτως ἐκ τοῦ «Ἄρμπιρι», «Ἄρμπι», ὁ κάτοικος και ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει «Ἀρμπιρία», και «Ἄρμπιρι» ὁ κάτοικος, και μετὰ ταῦτα διὰ πολλοὺς λόγους κατήντησεν εἰς τὴν μορφήν «Ἀλβανία» και «Ἀλβανός», περὶ ἧς ἄλλοτε διὰ μακροτέρων. Ἐδόθη δὲ ὑπὸ τῶν Τόσκων τὸ ὄνομα τοῦτο τοῖς ἡμιφύλοις αὐτῶν, ὡς κατοικοῦσιν ἐπὶ τόπου ὄρεινῷ και δασώδους, ὡσανεὶ ἦθελον, ἀποκαλέσαι αὐτοὺς ὄρεινούς, και τοίκους δασῶν, πρὸς διακρίσιν ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ἐν πεδιάδι και κοιλάδι: ἐξενίκησε δὲ τὸ μερικὸν τοῦτο ὄνομα, ὥστε ν' ἀποδοθῇ συμπᾶσιν τῇ χώρῃ, ἀρχαιότερον μὲν διὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἀλβανίας, Γ'. τὸν Σκενδέρμπεην, ἐντεῦθεν ἀρύνοντα τοὺς γενναίους αὐτοῦ μαχητὰς, περὶ οὓς ἄλλοτε διὰ μακρῶν διελάθμεν εἰς τὰς ἐφημερίδας Ἀθηναίων, συζητούντες περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, μετὰ τοῦ σοφοῦ φίλου μου Κωνσταντίνου Παπακρηγοπούλου, καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, εἰς δὲ τὸν νεώτερον κόσμον, διὰ τὸν περιθόητον Ἀλῆ-πασᾶν, τὸν Φάλαριν τῆς Ἠπείρου, και τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν τῆς Διγύπτου, ἐκείθεν ἔλκοντας τὴν καταγωγὴν, ἀλλὰ και σήμερον ἐτι ἡ Ὑψ. Πύλη ἐκ τῶν Ἀρμπιρι οὓς Ἀρναούτ» καλεῖ τουριστὶ, τοὺς ἀνδρειότερους μαχητὰς και τολμηροτέρους τοῦ στρατοῦ αὐτῆς ἐξάγει.

§ θ'. Ὡσαύτως τὸ ὄνομα «Λιάπιδες» ἔχει στενοτάτην σχέ-

(α) Ντιμπρα Ἄλβανιστὶ.

σιν τῷ ὀνόματι τῷ Λατινικῶ «lapis lapidis», ἡ πέτρα, ὁ λίθος, και συνεκδοχικῶς παρὰ τῇ Σκιπιρίδι σημαίνει τόπον πετρώδη, ὅπως και πράγματι εἶνε ἡ «Λιαμπουριά», τόπος πετρώδης και δασώδης: φυσικώτατα λοιπὸν διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὀνομάσθησαν «Λιάπιδες», ὅπως και ἀρμπιρίστ» «arbirichst» διὰ τὸ arbor—oris, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν διότι ὑπάρχει ὄρος «arbirienst» παρὰ τοῖς Ἄλβανοῖς σημαίνον «Ἀρβανίτικον» Ἄλλὰ, πιθανὴ φαίνεται και ἡ ἐκ τοῦ λατινικοῦ «labes, labis», παραγωγὴ μεταφορικῶς, ἡ κηλὶς, διὰ τὸ βερυπωμένον τοῦ σώματος και ἀκάρητον τῶν Λιάπιδων διὸ ὑπάρχει και παροιμία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν Ἠπειρώταις περὶ τούτου: «Ἀρβανίτης πλίνεται, ἡ ποδιά του χαίρειται»: διότι συνήθως οἱ Ἄλβανοὶ πλυνόμενοι τὸ πρόσωπον, ὡς συνήθως πάντες οἱ Ἴνθρωποι νίπτονται, «σφουγγίζονται» ὕστερον δι' αὐτῆς αὐτῶν τῆς φουστάνελας, ἀδιαφοροῦντες, ἂν κηλιδουται, και ἂν ἐπομένως φορῶσιν αὐτὴν βερυπωμένην ἐναβρύνονται μάλιστα διὰ τὴν «λέραν» (βύρον), και διὰ τὸ ἐπὶ μακρὸν τοῦ χρόνου μὴ ἀλλάσσειν ὑποκάμισον και φουστάνελλαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους τὸ ἐξῆς δημῶδες παρ' αὐτοῖς λόγιον: «τὸ καλὸ τὸ παλληκάρη, ἔχει τὸ ψεῖρα σὺν κριθάρη» καθαρίζουσι δὲ τὰ ἑαυτῶν φορέματα ἀπὸ τὰ ἀπεχθῆ ταῦτα ζώφια, ἢ διὰ τοῦ ὑδραργύρου κατ' ἰδίαν μέθοδον, γνωστὴν παρ' αὐτοῖς, ἢ ἄπτοντες πυρᾶν, και ἐπ' αὐτῆς τινάζοντες τὰ φορέματα αὐτῶν οὐδὲν ἧττον ὅμως τὸ ὄνομα «Λιάπιδες» δύναται τις παραγαγεῖν και ἐκ τοῦ Ἄλβανικοῦ ὄρου «liapa», ὅπερ σημαίνει τεμάχιον δέρματος ἀκατεργάστου, ἰδίᾳ ἀγελάδος, ἢν καλοῦσιν Ἄλβανιστὶ «liopre», ὡς τὸν ἀρσενικὸν βούν «κάου» και «καί», ὅπερ ἴνε τὸ Σανσκριτικὸν «kaus». Ἄλλὰ τί σχέσιν ἔχει τὸ ὄνομα «liapa» τῷ ἐθνικῶ «liapis».

§ ι. Στενοτάτην ἔχει σχέσιν διότι συνήθως οἱ «Λιάπιδες» φοροῦσι πέδιλα ὑπὸ τοῦ πόδας αὐτῶν ἐκ «liapa», ἢτοι ἀπὸ τεμάχιου ἀκατεργάστου ἐκ δερμάτων βῶν, προβάτων ἢ αἰγῶν ἀλλ' ἢ τοιαύτη παραγωγὴ πίπτει διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐὰν οὕτως εἴχε τὸ πρῆγμα, τότε πάντως εἶδει και τοὺς Τσιάμινδες οὕτως κλεισθῆναι, και τοῦς Τόσκινδες, ὧν ἅπασαι αἱ κατώτερα τάξεις φοροῦσι τοιαῦτα «τσαρούγια» ἢτοι «liapa».

§ ια'. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα κατήγαγεν ἡμᾶς εἰς τὸν ὄρον «τσαρούχι», ὃν ὁ κ. Παναγιωτόπουλος θεωρεῖ Ἀλβανικόν, φέρε ἰδῶμεν ἐνταῦθα, εἴπερ ὄντως ἐστὶ τοιοῦτος.

Τὸ ὄνομα «τσαρούχι», ἴνε Ἕλληνικόν, προελθὸν κατὰ μέτασιν γραμμῶν ἐκ τοῦ παρὰ τοῖς μεταγενεστέρους ἴσως ἐν χρῆσει «τσαρούχιον». Ἀποδείξεις περὶ τούτου εἰσὶν αἱ ἐφεξῆς ἀναμφίλεκτοι.

α. Οἱ κυρίως Ἄλβανοί, «Τόσκινδες, Γκέικινδες και Λιάπιδες», καλοῦσιν οὐ «τσαρούχι», ἀλλ' ἰδιαιτέρῳ Ἀλβανικῶ ὄρφ, τῷ «Chol», τὰ πέδιλα ταῦτα: «κάμ» «Chol» λέγει ὁ Ἀρβανίτης, δὲν λέγει «κάμ τσαρούχι» κάμ Chol, σημαίνει ἑλληνιστὶ: «ἔχω τσαρούχια». Τὸ Chol τοῦτο φαίνεται και εἰς τὸ σύνθετον Ἰταλικὸν «amerosola», ὅπερ παρεδέχθησαν και

οἱ Ἕλληνας, λέγοντες «νὰ βάλωμεν ἀμεντσούλαις» εἰς τὰ τσαρούχια μας», ἀλλὰ τοῦτο ἐν Ἠπείρῳ λέγεται «νὰ πετσώσωμεν τὰ τσαρούχια μας», και ἐκ τούτου τὰ ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις πολυθρύλλητα «πετσώματα» και οἱ πετσωματᾶδες: ὥστε γενικῶς ἀπανταχοῦ τῆς Ἀλβανίας «Chol» λέγουσι, δὲν λέγουσι τσαρούχια, τσαρούχια λέγουσι μόνοι οἱ Ἕλληνας Ἠπειρώται, και οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἀπανταχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Αὕτη ἴνε ζωηροτάτη ἀπόδειξις τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως τοῦ ὀνόματος, ὅπως δ' ἀνοίκειον φαίνεται τὸ ἀποδοῦναι τοῖς Ἀλβανοῖς ὄρον, μὴ ἀπαντῶντα τὸ παράπαν παρ' αὐτοῖς.

β'. Ἀπόδειξιν ἀσφαλεστάτην παρέχει ἡμῖν αὕτη ἡ κατασκευὴ τοῦ τσαρούχιου, ἣτις πρόδηλον ποιεῖ τὴν διαμέρφωσιν τῆς ὀνομασίας ταύτης, καταφανεστάτην ποιεῖ τὴν τοῦ Chol διαφορὰν ἀπὸ τοῦ τσαρούχιου. Καὶ τὸ μὲν «Chol» κατασκευάζει τοὺς ὄνυχας τῶν δακτύλων τοῦ ποδός, και ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ μέρους τοῦ ποδός, ἐνθα ἡ πτέρνα ἣτις μένει γυμνή: διὸ οὐ σπάνιον ἰδεῖν λιπίδες, ἔχοντας χονδρὸν και τραχὺ τὸ δέριμα τῆς πτέρνας τόσον, ὥστε νὰ μὴ αἰσθάνονται τὰ κεντήματα τῶν ἀκανθῶν και πετρῶν τὸ «Chol» τοῦτο διὰ κλωστῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀκατεργάστου δέρματος κατασκευαζομένου, ἐξ οὗ τὸ «Chol», δένεται ἀπὸ τὸν πόδα, ὡς νὰ μὴ μεταποπίζηται ἐν τῷ περιπατεῖν: ὁ φορῶν Chol ἔχει τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ ποδός ἀσκεπῆ, ὅπως τὴν πτέρναν γυμνήν, και διὰ τοῦτο εἰρωνικῶς ἀποκαλοῦνται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἠπειρωτῶν οἱ Ἀλβανοὶ «μισοτσαρούχοι», «ἤθλον οἱ μισοτσαρούχοι», λέγουσιν οἱ Ἕλληνας Ἠπειρώται; ἤθλον τὰ «κιρκόνια», ἀπὸ τοῦ Ἄλβανικοῦ «κιρκά» «ζητᾶ ν' ἀρπάξη ἑλληνιστὶ». Τοῦ δὲ τσαρούχιου γνωστὴ ἡ κατασκευὴ, ὥστε νὰ σκεπᾶξῃ τὸν πόδα ἄνω τῶν ταρσῶν, ἐξ οὗ και ταρσοῦχιον, μεταθέσει τοῦ σ μόνου τσαρούχιον, καταφανεστάτη ἦδη ἡ διαφορὰ τοῦ τσαρούχιου ἀπὸ τοῦ Chol, και ἐπομένως ἡ φύσις ἐκατέρου ὥστε δὲν μένει ἀμφιβολία πλέον τῷ ἀληθῶς ἐπιστήμονι, τῷ μόνον τὴν ἀλήθειαν ἐπιδιώκοντι, και ἐπιστημονικῶς θρωμένῳ αὐτὴν.

§ ιβ'. Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος «Κουρβελέσι» ἰδοῦ τί ἐγράφμεν ἄλλοτε ἐν τῇ ἐφημερίδι «Φιλομαθῶν» τὸ ὄνομα «Κουρβελέσι» ἴνε σύνθετον ἀπὸ τῶ «κούρβα και λέσι», και τὸ μὲν πρῶτον σημαίνει γυναῖκα μὴ χρηστὴν τὰ ἦθη, τὸ δὲ δεύτερον ἀθλοῦ πτώμα. Κατὰ δὲ τὴν σωζομένην ἦδη παρὰ τοῖς Λιάπιδες αὐτοῖς παράδοσιν, γυνὴ τις ἐκ τῶν ἐγγχωρίων ἢ τῶν ἀπλησιοχῶρων, παραβᾶσα τὴν συζυγικὴν πίστιν, και κατὰ « συνέπειαν μὴ δυναμένη νὰ ζῆσῃ παρὰ τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, ἀνεχώρησε κρυφίως μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὰ δάση αὐτῆς Λιαμπουρίας, ὅπως ἐναποκρυβῆ ἐν αὐτοῖς, και οὕτω «σωθῆ» τοῦ προφανούς φόνου, εἰς ὃν κατὰ τὰ αὐστηρότατα ἔθιμα τῶν τόπων ἐκείνων ὑπέκειντο σὺν τοῖς τέκνοις: ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῆ: διότι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐλθὼν, και μὴ εὐρών τινα παρὰ τῇ οἰκίᾳ ἐσπευσε πρὸς καταδίωξιν. Βλέπουσα τὸν κίνδυνον τότε ἡ γυνὴ, ὠδήγησε τὰ τέκνα νὰ κρυβῶσιν εἰς

τά δάση και να μη εξέλθωσιν εκείθεν, έως αν μεγαλυθώσι, προφυλαττόμενα όπως δύνανται· αυτή δε συλληφθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρός, ἐφρονεῖθη ἐκείσε ἀμέσως· τὰ δὲ τέκνα αὐξήθεντα, καὶ ἰσχυροποιηθέντα εἰς τὰ δάση, ἐγένοντο λησταὶ τρομεροὶ, διασπείροντες τὴν φρίκην ἀπανταχοῦ τῶν πέριξ, ὧν οἱ κάτοικοι, ὅπως ἐξημερώσωσιν αὐτούς, ἔδωκαν γυναῖκας, καὶ οὕτω καθήσυχασαν. Τὰ τέκνα δὲ τούτων ἐπεκαλοῦντο περιφρονητικῶς «αἰοὶ τῆς Κούρβας», καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ κατοικοῦν «Κουρβελέσι», ἦτοι τόπος τοῦ φόνου τῆς κούρβας, ἐν ᾧ ἔμεινε τὸ πτώμα αὐτῆς, γενόμενον ἐλώρια σαρκωδῶρον ζῶων· καὶ ἐκ τούτου ὠνομάσθησαν «Κουρβελέσιδες», οἱ κάτοικοι τοῦ μέρους τούτου. Διατελοῦσι δὲ καὶ σήμερον οἱ ἀνδριεῦτεροι τῶν Ἀλβανῶν καὶ οἱ πολεμικώτεροι· ἐξ αὐτῶν κατήγοντο ὁ Ταφίλ-μπούζης, ὁ Τσελίο-πίτσαρης καὶ ὁ Γκιολέκας, ὁ περιδῆτος, ὁ κατὰ τὸ 1843 ἄρας κατὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἐπανάστασιν τῶν τουρκαλβανῶν Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας τῆ συνεννόησι τοῦ ἀειμνήστου Ἰω. Κολέττου. Τὰ ξήματα αὐτῶν εἰσὶν ἠρωϊκὰ τὰ πλεῖστα, καὶ τὰ μοιρολόγια (ἢ θρηνοὶ) ἀξιόλογα, ὡς τὰ τῶν Μανιατῶν ἐν Πελοποννήσῳ. Τὸ πάλαι ἐλέγτο τὸ μέρος τοῦτο «Ἄτιντανία», καὶ οἱ κάτοικοι «Ἄτιντανεὶς καὶ Ναπαῖοι», ἐν καλῶς οἱ ἀρχαιολόγοι ἀποφαινόμενοι περὶ τούτου. Τὸ ὄνομα «Κούρβα» Δωρικῶς, ἀπαντᾷ Ἰωνικῶς «Κύρβη», ὡς λέγομεν ἰδεῖν παρακατιόντες· ἀλλ' ἢ Δωρικῆ διατύπωσις «Κούρβα» ἐστὶ καὶ σήμερον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἐν Ἡπείρῳ Γραικοῖς ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας. (Ἐφημ. Φιλομαθ. ἀριθ. 769, 10 Ἀπριλ. 1871, σελ. 2334. ἀκολουθεῖ)

ΑΠΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΕΙΣ ΜΟΣΧΑΝ

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΕΞΟΣ ΠΑΤΡΙΔΡΧΟΥ

Μετὰφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ὑπὸ Α. Ν. ΣΒΟΡΟΝΟΥ.

(Συνέχ. ἴδε προηγούμε. φύλλον)

Οἱ ἀπεισταλμένοι τοῦ Θεοδώρου συνήντησαν τὰ ἄγχι πρόσωπα ἐν Σμολένσκ καὶ ἐπέμειναν ὅπως τὰ ἐδηγήσωσιν ἀνυπερθέτως εἰς Μόσχαν. Τὸ ταξίδιον διήρκεσε δέκα ἡμέρας· πανταχοῦ τοῖς ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ καυχήθωσι διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ φιλοξενίαν τοῦ μεγάλου δούκως Ὁ Ἀρσένιος ἐνδιατρίβει μετ' εὐκρεστικαίας ἐπὶ τῶν ἀκαλῶν φηγητῶν, τὴν ἀξίαν τῶν μαγείρων καὶ τῶν τρικλιναρχῶν. Τὴν ἐσπέραν τῆς δεκάτης ἡμέρας, ἐν ᾧ ἀνήρχοντο δασαῶδη λόφον, εἶδον τοὺς Ρώσους ἐδηγούσας τῶν σπεύδοντα πρὸς τὴν κορυφὴν, καὶ γονυπετοῦντας εὐλαβῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους· ἦτο ὁ λόφος, ὁ τοσοῦτον περίφημος βραδύτερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Λόφος τῶν Στρουβιῶν», ὅθεν ὁ περιηγητὴς παρατηρεῖ αἴφνης τὸ πανόραμα τῆς Μόσχας ἐκτυλισσόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας του. Οἱ ἡμέτεροι κάτοικοι τοῦ Βοσπόρου, οἵτινες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ

ἦναι δύσκολοι, κατέλιπον ἡμῖν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τῶν. Νέα Ἀνατολὴ ἀπεκαλύπτετο αὐτοῖς, ὅπως διάφορος τῆς ἰδικῆς τῶν, καὶ ἰδιόρρυθμος, καὶ ἥτις ἐφαίνετο ὅτι ἤρχετο ἐκ μιᾶς Ἀσίας, μυστηριωδιστέρας καὶ μᾶλλον ἀπωτάτης ἐκείνης, ἣς ἐγνώριζον τὰς ἀκτὰς. Δι' ἰσχυρῶν καὶ πόλεις, ἐκτισμέναι κατὰ τὸν γερμανικὸν ῥυθμὸν, δὲν εἶχον προετοιμασίαι ποσῶς αὐτοὺς πρὸς τὸ θέαμα τοῦτο· αἱ τουρκικαὶ πόλεις, καίτοι διεσπαρμέναι ὡσαύτως ἐν ὀκεανῷ ἀμπελώνων, δὲν τοῖς παρουσίαζον οὐχ ἦσαν σημεῖα παραβολῆς. Ἴσως ἀνεπόλησαν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὰ θαυμάσια διηγήματα, τὰ μυθιστορούμενα ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Σταμποῦλ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τῆς Σαμαρκάνδης περὶ τῶν πόλεων τῆς μογγολικῆς χώρας ἴσως ἐφραντάσθησαν ὅτι ἔβλεπον μίαν τῶν πόλεων ἐκείνων μεταμορφωθεῖσαν ὡς ἐκ θύλακος καὶ πηγνύουσαν τὸν σταυρὸν ἐπὶ τῶν παραδόξων καὶ λαμπροτάτων χρωμάτων θόλων αὐτῆς. Ἦτο ἀχανὴς μονὴ τῆς μᾶλλον ἢ πόλις, ἐκτεινομένη μέχρι τῶν περάτων τοῦ ὁρίζοντος, περιζωνομένη ὑπὸ τῶν καμπῶν τοῦ ποταμοῦ Μόσχα. Ὁ ὀφθαλμὸς ἀπεπλανᾶτο ὅπως ἀριθμῆσαι τὰ κωδωνοστάσια, τοὺς χρυσοὺς, ἀργυροὺς, ἢ ἀστερόεντας κυκλοὺς θόλους τοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑψωμένους. Ἐφ' ἐκάστου τῶν ἀπειραριθμῶν ναῶν ἐσπινθηροδόλου πέντε μεταλλικοὶ θόλοι. Μεταξὺ δὲ τῶν ναῶν τούτων, τὸ πλῆθος τῶν στεγῶν σχεδὸν ὁμοιόμορφως βεβαμμένων πρασίνων προωμοῖαζε τὴν πόλιν πρὸς Ἀθάκιον ἐκ πρασίνου χαλκοῦ. Διέκρινε τις ὁμοκέντρους περιθόλους μετ' ἐπάλλεων, φέροντας ἀπεσπασμένα μικρὰ κωδωνοστάσια. ὅμοια πάντοτε τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας. Ἐκείνος τῶν περιθόλων τούτων, ὁ ὁποῖος ἀπέτελε τὸν πυρῆνα τῶν λοιπῶν, περιελάμβανε τὸ τρίγωνον ὁροπέδιον τοῦ Κρεμλίου, δεσπόζοντος τῆς Μόσχας ὡς ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Σύμπλεγμα λευκῶν ναῶν, κυκλῶν σφαιρῶν καὶ χρυσοῦν σταυρῶν εἴλυον τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τοῦ ὁροπέδιου τούτου· παρετήρει τις μεταξὺ αὐτῶν τὰς ζωηρὰς οἰκοδομὰς τῶν ἀνακτόρων τοῦ Τερέμ μετὰ τῶν νέων ἐπὶ διὰ χρώματος μίλτου ἐπιχρίσεών των. Ἀκολουθεῖς τὸ βλέμμα μεταφέρετο ἀκατασχέτως ὀλίγον δεξιᾷ τοῦ Κρεμλίου, κάτωθι καὶ κατακτικῶς τοῦ περιθόλου αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μητροπόλεως τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἰνδάλματος παράφρονος ἀρχιεπίσκοπος. Τὸ μνημεῖον τοῦτο, ὡς λόφος ἀλλεπαλλήλων ναῶν ὑψοῦτο ὡς φαντασιῶδες ζῶον ποικιλοχρόου δέρματος μετὰ τῶν δώδεκα κεφαλῶν αὐτοῦ κεκοσμημένον δι' ἀνωρύμων καιδίων, ἅτινα ἠδύνατο νὰ ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν μνήμην τῶν Ἑλλήνων μας τὸ «καβούκι», τὴν ὀγκώδη ἐορτάσιμον τιχρῶν τῶν πασάδων καὶ τῶν ἀξιομακτικῶν τῶν γενιτσάρων. Μεταξὺ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ τῆς ἱερᾶς πύλης τοῦ Κρεμλίου, αἱ Ἐρυθρὰ πλατεῖα· κεκαθαρισμένη ἐκ τῶν παραπηγμάτων αὐτῆς διὰ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1547, εἰδείκνυε τὰς ἀγχόνας Ἰωάννου τοῦ Τρομεροῦ. Αἱ πᾶνθημαί λιτανεῖαι παρήρχοντο δι' αὐτῆς ἀκαταπίστως, ἀνερχόμεναι πρὸς τὸ Κρεμλίον καὶ διερχόμεναι μεταξὺ τῆς μοσχοβιτικῆς ταύτης Grége· ἀπέστελλον δὲ τὰς λιτανεῖας αὐτῶν εἰς τοὺς ἄθλους.

τοὺς πληροῦντας τὰς ἀγχόνας, ὧν τὸ τελευταῖον βλέμμα συνήντα τὴν χειμερινὴν μητρόπολιν ὡς ἐφιάλτην τῆς ἀγωνίας. Ὅτε ὁ ὀφθαλμὸς ἐγκατέλειπε τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ὅπως περιλάβῃ τὴν περιφέρειαν αὐτῆς, δὲν διέκρινε πλέον πέραν τοῦ δευτέρου λιθίνου περιθόλου εἰ μὴ λαβύρινθον μικρῶν ὁδῶν καὶ οἰκιῶν ἐν ἀταξίᾳ, ξυλίνας καλύβας κεχρωματισμένας διὰ ζωηρῶν χρωμάτων, ἀπολλυμένας καὶ κεκρυμμένας ἐν τοῖς κήποις τοῖς χωριζομένοις ὑπὸ λιμνῶν. Εἰς τὸν ἴσχατον ὁρίζοντα καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ ζῶνῃ μεγάλων μοναστηρίων ἐχόντων ὀχυρώματα μετ' ἐπάλλεων ἐξησφαλίζεε τὸ ἱερόν καὶ στρατιωτικὸν ἄστυ, ὀχυρωμένα ἐμπροσθοφυλακὰ δειήσεως καὶ μάχης. Οἱ μοναχοὶ διενέμοντο ἐν αὐτοῖς ἐν τε τῷ ναῷ καὶ τοῖς πύργοις, ἐργηγοῦντες διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ταρταρικῶν σιφῶν. Ἐφ' ὅλου τοῦ εὐρέος τούτου πανοράματος ἐπεκλήθητο δονισμὸς χαλκοῦ, καὶ τὸ οὖς, ὡς περὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐδέχετο τὴν ἐντύπωσιν γιγαντώδους μοναστηρίου, ἐφ' οὗ ὑπέρεκειται ἡ δέησις μᾶλλον ἢ πόλεως μετὰ τοῦ θορύβου τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας.

Οὕτω παρουσιάσθη τοῖς ἡμετέροις ταξιδιωταῖς ἡ πόλις, ἐνθα εἰσῆλθον μετὰ τινος στιγμῆς μετὰ εὐσεβοῦς ἀναμφίβως συγκινήσεως, ἀλλ' ὡσαύτως μετὰ τῆς κενῆς ἀνησυχίας περὶ παντὸς τοῦ ἀγνώστου τούτου. Διῆλθον τὸν δεύτερον περιθόλον, παρήλασαν τὰς ἀγορὰς τῆς «Σινικῆς πόλεως», ἀνοικοδομηθείσης ἐκ λίθου ὑπὸ τοῦ Βόρως μετὰ τὰς τελευταίας πυρκαϊᾶς καὶ ἀφίκοντο παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κρεμλίου εἰς τὰ καταλύματα, ἅτινα τοῖς εἶχον προορισθῆ μετὰ τῶν πλέον λεπτολόγων προφυλάξεων. Ὁ Ἱερεμίας κατέλυσε ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Ριζάν. Οὗτος ὄφειλε νὰ καταέχη ἐν τῷ κυρίῳ οἰκοδομηματι τὸ τε δωμάτιον καὶ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ ἐστιατορίου, οἱ δὲ ὑπῆρξαν τῶν ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ κάτω πάτωμα. Ἦτον ἀπηγορευμένον τοῖς Ἑλλήσι, τοῖς Τούρκοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀλλοδαποῖς νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὴν κα-οικίαν ταύτην, ἦτο πρὸς τοῦτοῖς ἀπηγορευμένον τοῖς ὑπῆρξαν τῶν ἡμετέρων ἱεραρχῶν νὰ ἐξέρχωνται αὐτῆς. Μόνον οἱ ἀνθρώποι οἱ κομίζοντες τρόφιμα ἐκ μέρους τοῦ μητροπολίτου Ἰωβ, μέλη τοῦ ἀπωτάτου κλήρου καὶ τῶν βογιάρων, συνεκοινοῦνον μετὰ τῶν κρατουμένων. Ἐάν τις τῶν ἀλλοδαπῶν ἦτιε νὰ ἠμιλήσῃ μετὰ τοῦ πατριάρχου, ἢ ἐάν οὗτος ἐξέπραξε τοιαύτην ἐπιθυμίαν, οἱ διαγγελλεῖς ὑπεχρεῶντο νὰ ἀπαντήσωσιν ὅτι θὰ ἀνεκοινοῦν τοῦτο τῷ συμβουλίῳ καὶ τῷ Ἀνδρέᾳ Στεκάλωφ, τῷ «διακόνῳ» τῶν πρεσβειῶν (οὗτω δὲ ἐκαλεῖτο ὁ ὑπάλληλος ὁ διορισμένος διὰ τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις). Ἀριδῆλως ὁ Γοδουνῶφ ἐνόει νὰ κατακρατῆ τὸν ξένον του ἐν ἀληθείᾳ αἰχμαλωσίᾳ, ὅπως ἐν αὐτῇ ἐξακολουθήσῃ ἀνετώτερον τὴν διαπραγματεύσειν ἢν τοσοῦτον ἐπεθύμει. Τοιαῦτα ἦσαν ἐν τούτοις αἱ ἐν χρήσει διατυπώσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πρὸς τοὺς πρέσβεις, ὡς μαρτυροῦσι τοῦτο πλεῖστα ἐκθέσεις τῶν τελευταίων τούτων πρὸς τὰς αὐλὰς τῶν.

Ὁ Τσάρος πρὸς τοῦτοῖς ἠκολούθησε τὴν πρὸς τοὺς πρέσβεις ἐθιμοτυπίαν ἀπὸ τῆς πρώτης παρουσιάσεως τοῦ Ἱερε-

μίου μίαν ἐβδομάδα ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του. Οἱ βογιάροι ἦλθον ἐν μεγάλῃ στολῇ νὰ λάβωσι τὸν πατριάρχην ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ριζάν, καὶ τὸν ὠδήγησαν παρὰ τῷ κυρίῳ τῶν. «Οἱ ἡμεγιστάνες προεπορεύοντο, ἐνδεδυμένοι μεγαλοπρεπεῖς ὀλοσσορικῆς στολάς, κεκαλυμμένας διὰ μαργαριτῶν, οἱ μοναχοὶ ἠκολούθουν μελανομοῦντες· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἡ αὐτοῦ Μακαριότης προὔχρει μετὰ τῶν δύο ἀκολουθῶν του, τοῦ μητροπολίτου Μονεμβασιᾶς καὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Ἀρσενίου, πῆλθόντος ἐκ τῆς Ἑλλάδος». Ἡ συνοδεία διῆλθε τὴν ἱερὰν πύλην τοῦ Κρεμλίου ὑπὸ τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα, καὶ ἔστη ἐνώπιον τῆς χρυσοῦς πύλης τῶν ἀνακτόρων. Τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν παρουσιάσεων, ἥτις ὑφίσταται εἰσέτι, καὶ διετήρησε τὴν ὀνομασίαν «Αἴθουσα τῶν Πατριαρχῶν». Εἶναι δωμάτιον ταπεινόν, ὑπὸ χαμαλοῦς θόλους, μόλις φωτιζόμενον ὑπὸ στενῶν θυρίδων. Μόνον δ' ἡ χρυσοῦς ὀροφὴ τῶν θόλων τούτων διακρίνεται, ἐφ' ἧς διακρίνονται μορφαὶ ἁγίων καὶ ζωγραφικαὶ σκοτεινῆς χροῖας. Τὰ πάντα ὑπεδέχοντο ἐνταῦθα τὸν θρησκευτικὸν τρόμον δι' οὗ ἡ Ἀσία περιβάλλει τοὺς μονάρχας αὐτῆς· κύπτων ὑπὸ τὰς μικρὰς θύρας, τὰς τεταπεινωμένας ἐπίτηδες, ὡς ἐν τῷ Σαραγίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ἐξαναγκάζωσι τοὺς ξένους πρεσβευτὰς νὰ χαιρετῶσι ταπεινότερον, ὁ Ἱερεμίας, ἐπανεῖθε νοερώς τὴν πρὸς τὸν σουλτάνον Σελῆμ πρώτην ἐπίσκεψίν του. Ὁ Θεόδωρος Ἰβάνοβιτς ἐκάθητο ἐπὶ πολυτίμου θρόνου, κάτωθι εἰκόνας τῆς Παρθένου ἀπαστραπτούσης διὰ τῶν πολιτικῶν λίθων. Δεξιὰ μεγάλη χρυσοῦ σφαῖρα παρίστα τὴν ὑδρόγειον ὁ δὲ Τσάρος ἐκράτει ἐλεφάντινον σκήπτρον πεποικιλμένον δι' ἀδαμάντων καὶ σαρπείρων. Ἰὸ πρίγκηψ, ὁ ἀνώτατος κλήρος καὶ οἱ μοναχοὶ ἴσταντο ὄρθιοι ἐνώπιόν του ἐν στάσει σεβασμοῦ τρόμου. Ὁ Γοδουνῶφ, ἐν ᾧ ἀγαθὸς Ἀρσένιος καλεῖ «ὁ ἐλάμπροτατος ἄρχων, δούξ τοῦ Καζάν» κατεῖχεν ἰδίαν θέσιν. Ὁ Θεόδωρος ἔκαμεν ἐν βῆμα εἰς προὔπαντησιν τοῦ σεβασμοῦ ἐπισκέπτου, οἱ δὲ δύο μοναχοὶ ὧν ὁ εἰς ἐκράτει τὸ στέμμα καὶ ὁ ἕτερος τὴν τιάραν, ἀντήλλαξαν ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ συνεντεύξει τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις καὶ εὐλογίας. Ὅτε ὁ πατριάρχης ἐπέβη διὰ λυπηροτάτου ὕψους τὴν διήγησιν τῶν δυστυχῶν του ἢ ἐπίσημος παρουσιάσεως ἔληξε, καὶ προσεκλήθη παρὰ τῆς τσαρίτσης Εἰρήνης τῆ ἀδελφῆ τοῦ Βόρις.

Ἐνταῦθα οἱ Ἕλληνες ἡμῶν ἠδυνήθησαν νὰ φαντασθῶσιν ὅτι εὕρισκοντο παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βοσπόρου, ἐπανεῦρισκοντες ὁμοιωτάτας συνθήκας. Γνωστὸν ὅτι τὰ βωσικὰ ἔθιμα τοῦ XVI. αἰῶνος ἐπέβαλλον ταῖς γυναῖκι· τοσοῦτον αὐστηρὸν περιορισμὸν ἔσον καὶ παρὰ ταῖς ὀθωμαναῖς. Αἱ τσαρίτσαι κατόκουον ὑψηλὰ δικαιτήματα ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ Τερέμ, τοῦ μοσχοβιτικοῦ γυναικωνίτου. Δύναται τις νὰ θαυμάσῃ ἀκόμη σήμερον τὸ κομψὸν τοῦτο οἰκοδόμημα· ὁ ἐξωτερικὸς στολισμὸς αὐτοῦ διὰ κεχρωματισμένων πλίνθων, τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ παράθυρα μετὰ κίωνων καὶ φατωμάτων διὰ κεχρωσμένων ὑαλωμάτων, αἱ στεναὶ αἴθουσαι αὐτοῦ μετ' ἰσχυρῶν θόλων, συγκοινωνούσαι δι' ἐλικοειδῶν κλιμάκων καὶ πολ-

λαί ἄλλαι ιδιότητες δίδουσι εἰς τὸ Τερέμ τὴν γενικὴν ὄψιν ἐνὸς τῶν ἡμετέρων οἰκοδομημάτων τῆς ἀναμορφώσεως, διεσκευασμένων, κεκοσμημένων, καὶ διακοσμημένων μετ' ἐπίπλων τῆς ἀνατολικῆς καλαισθησίας. Ἡ συνοδεία ἔσται ἐνώπιον τῆς εἰς τοὺς ἄνδρας ἀπηγορευμένης πύλης, μόνω δὲ τῷ Γοδουνῶφ ἐπετρέπη νὰ συνοδεύσῃ τὸν μέγα δοῦκα καὶ τοὺς ἱεράρχας. Ὑπεδέχθησαν ἐν τῷ προθαλάμῳ ὑπὸ τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς τῆς Τσαρίνης λευχειμονουσῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, μὴ φερουσῶν δὲ οὐδὲν κόσμημα. Ὁ ἡμέτερος ἐπίσκοπος βεβαίωσεν διὰ φιλαρέσκων ἐκφράσεων ὅτι ἡ λάμψις τῶν λευκῶν τούτων χαρίτων ὑπερέχει τὴν τῶν χιόνων τῆς πατριδος του. Προπάντων δὲ ἐν τῇ ἐπομένῃ αἰούσῃ ἐπὶ τῇ θέσσει τῆς Τσαρίτης καὶ τῆς περιβαλλούσης αὐτὴν λαμπρότητος ὁ θαυμασμὸς αὐτοῦ δὲν εὐρίσκει πλέον ἀρκούντως ἰσχυρὰς ἐκφράσεις. Ὑπὸ τὸν διὰ σφρηγιάτου χρυσοῦ κεκαλυμμένον θόλον, ἐν μέσῳ τῶν μετ' ἀδαμαντίνων στεμμάτων καὶ πολυτίμων λίθων ἁγίων εἰκόνων, μεγαλοπρεπῆς καὶ κεκοσμημένη ὡς μία ἐξ αὐτῶν, ἡ Εἰρήνη κάθηται ἐπὶ ἀξιοθαυμάστου θρόνου. Φέρει ἐσθῆτα ἐκ κινεζικῆς μετὰ τῆς κεκαλυμμένην ὑπὸ μαργαριτῶν καὶ ἀδαμαντῶν. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἀπαστρέπτει στέμμα μετὰ δώδεκα ἐξοχῶν (πρὸς τιμὴν τῶν δώδεκα ἀποστόλων) ἀποληγουσῶν εἰς σκαπεύρους καὶ σμαράγδους. Ὁ ἁγιάθης ἱεράρχης ἀβυθισμένος ἐν γλυκεῖα ἐκστάσει «ἀπαριθμῶ τὰς ἀλύτους, τὰ περιδέρακα, τὰ ψέλλια καὶ ἅπαν τὸ μαγικὸν σύνολον τῶν κοσμημάτων καὶ πολυτίμων λίθων, ἅτινα διασφρατίζονται ἔτι ὡς μάρτυρες τῆς φιλαληθείας αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσεῖῳ τῆς Μόσχας. Ὑποκλίνας ἐδρακίως ἐνώπιον τοῦ εἰδώλου ὁ Ἀρσένιος λαμβάνει τὸν κικρὸν νὰ ἐκτιμῆσθαι τοὺς περσικοὺς τάπητας, παριστῶντας κυνηγούς θηρευόντας τίγρεις, ἐλάφους, κύνους, φασιανούς, καὶ ἀπειράριθμα ζῶα, ἅτινα φαίνονται ὅτι ἀναπνέουσιν.» Ἐγχεύμενος ὁ εὐσυνείδητος παρατηρητὴς βεβαίωσεν τὴν αὐτὴν πολυτέλειαν ἐν ὄλῳ τῷ ἀνακτόρῳ, τὰ ἐκ γρανίτου ἀγαλμάτια ἐπὶ βάρβρων ἐκ μαρμάρων τῶν τῶν Οὐραλίων ὄρεων, τὰς ἐκ περιστέρων καὶ σταφυλῶν περιπλοκάδας, περιβαλλούσας τὰ διαζώματα νημονεῖς προσέτι τοῦ πολυτελοῦς πολυελαίου, βασταζομένου ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ θόλου ὑπὸ ὄψεως παλαιόντος ἐναντίον λέοντος. Πάντα ταῦτα ἐκπλήττουσιν αὐτὸν ὀλιγώτερον τῆς καλλονῆς τῆς Τσαρίτης καὶ τῶν θεληγῶν τῆς φωνῆς αὐτῆς. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὸ πομπῶδες τοῦτο εἶδωλον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ γυνὴ καὶ γυνὴ δυστυχῆς. Ἀποστίνεται πρὸς τὸν πατριάρχην ἀκρούσασα, καὶ ζητεῖ τὴν ἰσχυρὰν μεσιτείαν τῶν δεήσεων αὐτοῦ, ὅπως ὁ ὕψιστος εὐδοκῆσθαι ν' ἀποστείλῃ κληρονόμον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἰβάν. Δις κατ' ἐπανάληψιν διαρκούσης τῆς βραχείας ταύτης συνεντεύξεως, ἡ σύζυγος τοῦ μοναχοῦ Θεοδώρου ἐπανέρχεται μετὰ λύπης εἰς τὴν στείρωσιν αὐτῆς, καὶ, ὅπως κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἐνὸς τοσοῦτον ἁγίου προσώπου ἐν τῇ δυστυχίᾳ τῆς, τῷ ἐγγειρίζῃ διὰ τινος τῶν κυριῶν τῆς ἀργυροῦν κύλικα πλήρη πολυτίμων μαργαριτῶν.

IV

Αἱ συνδιαλέξεις αὐταὶ ἦσαν ἀσήμαντοι καὶ ἀπλάϊ διατυπώσεις. Τὸ βασιλικὸν φάσμα ἀπεσύρθη καὶ ὁ Βόρνης παρέσυρε τὸν ἀιχμάλωτον αὐτοῦ εἰς τι δωμάτιον τῶν ἀνακτόρων, ὅπως συνδιαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ περὶ σπουδαιότερων ὑποθέσεων. Ἡ κυρία διαπραγμάτευσις ἤρξατο. Πιθανὸν ἐν τῇ ὀχληρᾷ ταύτῃ κατὰ μόνας συνδιαλέξει ὁ Ἱερεμίας ἐπόθησε τὰς παρομοίας ὥρας ἅς διήρχετο ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἐν τῷ διβανίῳ τῆς Πύλης, ἐνώπιον βεζυρῶν, οὗς τοῦλάχιστον ἠδύνατό τις νὰ ἰκανοποιῇ διὰ τινῶν δουκάτων ἴσως ὁ Γοδουνῶφ τῷ ἐφάνη βιαιότερος καὶ τρομερώτερος τοῦ ἐκεῖ κάτω συναδέλφου του Μωχαμέτ Σακῶλη. Ὁ γηραιὸς Ἕλληνας ἤρξατο αὖθις τῆς ἱστορίας τῶν πολυχρονίων δυστυχιῶν του, πῶς εἶχε συκοφαντηθῆ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του, πῶς ἐξεδιώχθη ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐξορίσθη εἰς Ῥόδον, καὶ ἀνεκλήθη μετὰ τέσσαρα ἔτη εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς διηγήσεώς του, περιγράφων τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν ναῶν τῶν βεβηλωθέντων ὑπὸ τῶν Ἰμάμ του Ἀλλάχ τὴν θλιβερωτάτην κατάστασιν τοῦ ποιμνίου του, καὶ τὰς ἀπανθρωπίας τῶν Τούρκων. Ὁ Ἱερεμίας ἀνελύθη εἰς δάκρυα. «Τίνος τὴν βοήθειαν ἐπὶ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, προσέθηκεν ἐν τέλει, δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν εἰ μὴ τὴν τῆς ἁγίας Ῥωσσίας, καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀδελφῶν ἀημῶν; Ἀφικόμεθα ἐνταῦθα, ὅπως ζητήσωμεν ἐλεημοσύνην ἀπαρὰ τῶν χριστιανῶν, ἵνα ἀνοικοδομήσωμεν ναὸν τῷ ἀληθεῖ Θεῷ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πρωτεύουσά τῆς ὀρθοδοξίας.» Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἱεράρχου δὲν ἦσαν νέοι, καὶ πλείστοι ἄλλοι μετ' αὐτὸν καὶ πρὸ αὐτοῦ ὠμίλησαν οὕτω. Καθ' ὅλους τὰς μακροὺς αἰῶνας ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κατακτησεως οἱ χριστιανοὶ βραχιάδες, ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστραμμένους πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ἀδελφὸν αὐτῶν τοῦ βορρᾶ τῷ ἐπαναλέγῳσι τὴν αὐτὴν λυπηρὰν σκηνὴν καὶ ζητοῦσι νὰ τὸν συγκινήσωσι διὰ τοῦ αὐτοῦ κολακευτικοῦ ἐπιλόγου. Ὁ Γοδουνῶφ ἦτο πρακτικὸς πολιτικός· δὲν συνεκινήθη πλέον τοῦ δέοντος, καὶ ἀπήνησε τῷ πατριάρχῳ, ἐρωτῶν αὐτὸν ὁποίας πληροφορίας ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ καθ' ὅδον περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Πολωνίας. Ὁ Ἱερεμίας εἶχε τονίσει τὸ Super bluruina, ὃ δὲ ὑπουργὸς ἐπαπέφερε τὴν συνδιάλεξιν βραδυποθητὴ καὶ διπλωματικῶς, ὃ Ἕλληνας ἐνόησε τότε ὅτι ὤφειλε νὰ μεταβάλῃ τόνον τότε προσθέττει ἐχεμύθως ὁ Ῥώσος χρονογράφος, ἐξηκολούθησε μυστικῶς συνδιαλέξει.

ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

(ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς)

γ'. Τὸ Κλαψοποῦλι.

(Τροιζηνία παράδοσις)

Ὁ Δαμαλάς εἶναι χωρίον τῆς Ἀργολίδος, ὅπερ κείμενον κατὰ τοὺς πρόποδας ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρεων, οὐ μακρὰν

τῆς ἀρχαίας Τροιζηνος, τῆς τοῦ Πιθιέως πόλεως, περιστοιχέται ὑπὸ πυκνοῦ δάσους λειμονιῶν καὶ πευκῶν, ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ὁποίων ἐκάθησαν ἄλλοτε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἐνθερμοὶ τῆς ἐλευθερίας πρόμαχοι περὶ τῶν κοινῶν τῆς πατριδος πραγμάτων βουλευόμενοι. Ἐάν τις ἐν καιρῷ θέρους, τὴν νύκτα, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ πᾶν ὑπνώττει καὶ οἱ φιλήσοι καὶ ἀπλόκοι τοῦ πενιχοῦ τούτου χωρίου κάτοικοι εἶνε παραδεδομένοι εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως, τύχη νὰ διέλθῃ τὸ δάσος τοῦτο, θέλει ἀκούσει οὐχὶ ἄνευ φόβου καὶ ἀκουσίας τινὸς φρικιάσεως μονοτόνου καὶ πολὺ θλιβερωτέρας ἴσως τῆς γλαυκὸς φωνᾶς, ἀντηχοῦσας ἀλλοκότως καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν. Οἱ πένθιμοι οὗτοι φθόγοι προέρχονται ἐκ τῶν ἐκεῖ ὑπὸ τοὺς πυκνοὺς τῶν δένδρων κλάδους πλανωμένων νυκτεροβίων πτηνῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ εἶδος τῶν Ἑλεῶν (fresaic) νῦν δὲ ὑπὸ τῶν χωρικῶν καλουμένων Κ λ α ψ ο π ο ὕ λ ι α, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην μὲν τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας κρύπτονται ἐν ὁπαις ἠνεωγμέναις ἐπὶ δύο ἀποτόμων καὶ ὄγκωδων βράχων σχηματιζόντων βαθεῖαν χαράδραν, κάτω τῆς ὁποίας ἐν τῷ ἀπροσβάτῳ πυθμῆνι θρυάεται μετὰ καταπληκτικῷ πατάγῳ ὀρηκτικῶς χειμαρρῶς ἀπὸ τῶν παρακειμένων ὄρεων κατερχόμενος, τὴνδὲ νύκτα ἐγκαταστειρόνται ἐπὶ τῶν λεμονοκλήπων ψάλλοντα μετὰ τῶν γρύλλων ἢ μᾶλλον θρηνοῦντα ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ἡρεμίας.

Εἰς τὸ ἄκουσμα δὲ τοῦ ἤματος ἢ μᾶλλον τοῦ ἐλέγου αὐτῶν οἱ ἀφελεῖς ἀγρόται σταυροκοποῦνται ἐντρομοὶ καὶ ἐπιταχύνουσι τὸ βῆμά των, ἐν ᾧ ἡ φαντασία αὐτῶν ἀναπλάσσει σειρὰν ὄλων ἀπαισιῶν παραστάσεων, αἵτινες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ταρασσουσι καὶ καταφοβίζουσιν αὐτούς· διότι ἡ μονότονος καὶ θλιβερὰ φωνὴ τῶν πτηνῶν τούτων, ἡ ἀπαισιῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς ἤχουσα, εἶδωκεν ἀφορμὴν εἰς αὐτούς, τοὺς ὑπὸ τὸ κράτος τῶν προλήψεων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὰς ἀμέσους τῆς φύσεως ἐπιδράσεις βιούοντας, νὰ περιβῶλωσιν αὐτὰ διὰ μυθολογικῆς χορείας. Τὸ κλαψοποῦλι δὲν παρίσταται ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτῶν ὡς πτηνὸν πλασθὲν ὑπὸ τῆς φύσεως, ἵνα ἐν τῇ νυκτὶ ζῇ, ἀλλ' εἶνε ὁ Θανάσης ὁ καλὸς ποτε τοῦ χωρίου ποιμῆν, ὃ τὴν σύζυγόν του φονεύσας καὶ εἰς πτηνὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μεταμορφωθείς κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν ἀμέσως κατωτέρω ἀναφέρω.

Ἐξῆ ποτὲ εἰς τὸ χωρίον ποιμῆν τις καλούμενος Θανάσης, ὁ ὁποῖος ἐφημιζέτο ὡς τὸ πρῶτο πα λ λ ι κ ἄ ρ ι τοῦ χωριοῦ. Ἡ λ υ γ ε ρ α ῖ ς ὄλιαις μὲ κρύφισον πάντοτε καὶ περιπαθεῖς βλέμμα παρετήρουν αὐτὸν, καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐμακάριζον ἐκείνην, ἣτιν ἤθελε ποτε κληθῆ σύζυγός του. Ὅσοι εἶχον θυγατέρας περιποιούοντο τὸν ἁγαθὸν καὶ πλούσιον ποιμένα καὶ καθ' ἑκάστην αἰ γ ρ α ῖ α ἰ τοῦ χωριοῦ, ὡς συμβαίνει πάντοτε, προτίθεινον αὐτῷ διάφορα συνοικίσια, ἀμυλλώμενα ποῖα ἐξ αὐτῶν ἤθελε δυνήθη νὰ τὸν ἐμπλέξῃ εἰς τὰ δικτυὰ τῆς. Μεγάλαι πάντοτε προίκες—καὶ ὅταν λέγωμεν μεγάλαι προίκες παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἐνεούμενον τὸ πολὺ πολὺ τριάντα βίβλια ἑλθαῖς καὶ 15—20 πρόβατα! προσεφέροντο εἰς αὐτὸν

καὶ οἱ πλουσιώτεροι τοῦ τόπου κάτοικοι, οἱ προὔχοντες τοῦ χωριοῦ, ἐζήτουν νὰ τὸν κάμουν γαμβρόν των. Ἀλλ' ὁ Θανάσης οὐδέποτε ἀπεράσισε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰ τοιαῦτα συνοικίσια μὰ γαργαλιζόμενος ἐκ τοῦ πλοῦτος ὡς ἀρκετὰ εὐπορος, καὶ ἡμέραν τινὰ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς μητρὸς του, ἵνα ἀποφύγῃ τὰς συχνὰς ἐνοχλήσεις, ἐνυμφεῖθη τὴν πτωχὴν μὲν, ἀλλ' ὠραιότεραν τοῦ χωριοῦ νεάνιδα Μαρίαν, ἣν ἠγάπα ἐκ παιδῶν καὶ παρ' ἧς ἀντηγαπᾶτο. Ὁ Θανάσης ἔκτοτε ἠγάπα καὶ ἠγαπᾶτο ἀλλ' ἡ μήτηρ του, ἣτις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠναντιώθη εἰς τὸν μετὰ τῆς Μαρίας γάμον αὐτοῦ, κακομετεχειρίζετο πάντοτε αὐτὴν καὶ προσεπάθει παντοιοτρόπως νὰ τὴν καταστρέψῃ. Καὶ λοιπὸν ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Θανάσης ἐπέστρεψεν ἐκ τῶν ἀγρῶν, ὅπου εἶχεν ὀδηγήσει τὰ ποιμνία του πρὸς βοσκήν ἢ μὴτηρ παρουσιασθεῖσα πρὸ τοῦ υἱοῦ τῆς κατηγόρει τὴν νύμφην τῆς ὡς παραβῆσεν τὰ συζυγικὰ αὐτῆς καθήκοντα, παραστήσασα μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν ἀπιστίαν αὐτῆς.

Ὁ Θανάσης παρ' ᾧ διέλαμπεν, ὡς παρὰ τοῖς χωρικοῖς συμβαίνει ἀγνὸν ἀλλ' ἄμα καὶ ζωηρὸν τῆς τιμῆς τὸ αἶσθημα, παράφρων καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὄρησεν ἐξαλλος ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ ἐν τῇ μακρίᾳ αὐτοῦ ἐβόησε τὸ ἐγγχειρίδιον εἰς τὸ στήθος τῆς ἀτυχοῦς χωρικοῦς. Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἔμαθε τὴν ἀπάτην, ἣς εἶχε γείνει θῦμα, διέγνω τὴν ἀθώτητα τῆς δυστυχῆς συζύγου του καὶ φεύγων εἰς τὰ δάση παρεκάλει τὸν Θεὸν κλαίων καὶ ὀδυρόμενος νὰ μεταμορφώσῃ αὐτὸν εἰς πτηνόν. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς του καὶ οὕτω ὁ ἐγκληματίας σύζυγος μεταμορφώθη εἰς πτηνόν, τὸ ὅποιον καθ' ὅλην μὲν τὴν ἡμέραν ἀποφεύγει φοβούμενον τὰ βλέμματα τῶν ἀνθρώπων, κατὰ δὲ τὴν νύκτα ἐξέρχεται τῆς κρύπτῆς του θρηνοῦν καὶ κλαίον, ἐξ οὗ καὶ κ λ α ψ ο π ο ὕ λ ι ὠ νο μ ἄ σ θ η.

Παρόμοιοι τῆς παραδόσεως ταύτης εἶναι αἱ περὶ Γκιώνη καὶ Βαλμαῖ καὶ ἄλλων τινῶν νυκτεροβίων πτηνῶν παραδόσεις, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τὸ ἀπώτατον τῆς ἀρχαιότητος σημεῖον, καὶ αἵτινες ἀναπτυχθεῖσαι ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ἀφελοῦς ἀγρότου διατηροῦνται ἔτι καὶ νῦν ἀπαρμειώται καὶ ἀναλλοίωτοι, ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱὸν μεταδιδόμεναι καὶ ἐγκλειούσαι ἐν ἑαυταῖς μεγάλα καὶ ὑψηλὰ διδάγματα Πᾶσα τοιαύτη παράδοσις εἶναι καὶ μία ψυχολογικὴ ἀλήθεια, ἔχουσα τὸν τόπον τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ πολλὰ διδάσκουσα καὶ φέρουσα ἐν ἑαυτῇ τὸν ἐθνικὸν ἐκείνου χαρακτήρα, ὅστις ἐπιφέρειν ἡμῖν ἀναμνήσεις παρωχημένων καὶ ἠρωικῶν χρόνων καὶ μολυνθεῖς ἐν ταῖς πόλεσι, διετηρήθη ἐκεῖ ἐνθα πνεῖ τοῦ βουνοῦ ἢ ἀγνῆ ἀῖρα καὶ ἀπλοῦται μεγαλοπρεπῆς τῆς φύσεως εἰκῶν, ἐκεῖ ἐνθα διετηρήθη ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν τῶν πατριαρχικῶν χρόνων καὶ ὁ ἄνθρωπος βλέπει εἰσέτι τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.

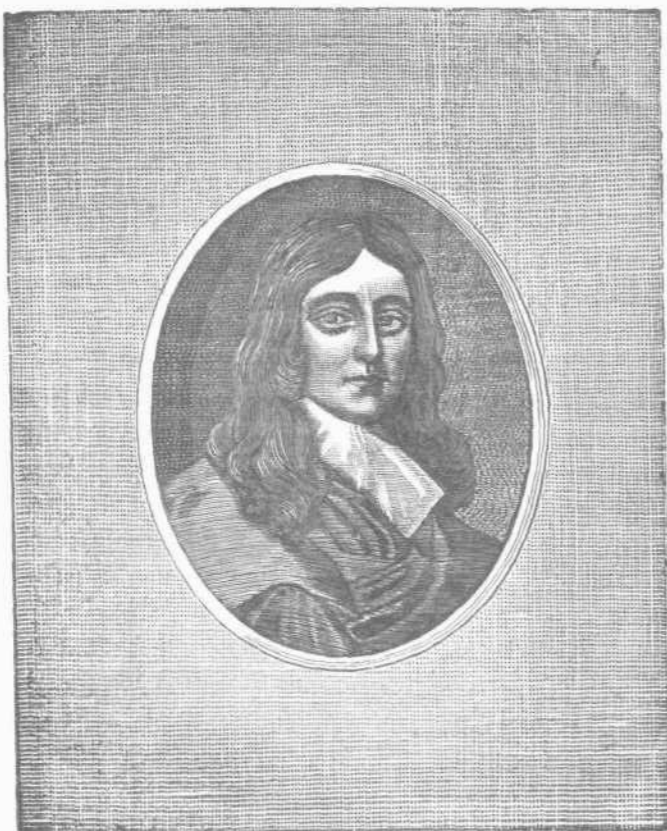
Ἐν Πειραιεῖ 1884.

Α. Θ. ΣΗΜΑΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΙΛΤΩΝ

Ὁ μέγας τοῦ α' Ἀπολεσθέντος Παραδείσου ποιητῆς ἐγεννήθη ἐν Λονδίῳ τῷ 1608 καὶ ἀπέθανε τῷ 1674. Διήγαγε τὸν βίον αὐτοῦ σπουδάζων καὶ περιηγούμενος μέχρι τῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1840, ἐν τῇ ὑποῖσιν συμμετέσχε ἰδίᾳ ὡς συγγραφεύς. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Μίλτων διατέλει ἄγνωστος, τὰ δὲ μόνον γνωστὰ αὐτοῦ ἔργα ἦσαν λατινικαὶ τινες ποιήσεις, γεγραμμένα κατὰ τύπον ὅλων κλασσικῶν. Ἐκτοτε ἐπεδόθη ὅλως εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐδημοσίευσεν ἀρετὰς πολιτικὰς πλήρεις δυνάμειος διατριβᾶς. Ἄλλ' ὀλίγον ἐνδιαφέρουσι τὸν φιλολογικὸν κόσμον τὰ πολιτικὰ διαβήματα τοῦ συγγράνου τότε τῷ πολλῷ Κρόμβελ Μίλτωνος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόμβελ, ἀποσυρθεὶς τοῦ κοινωνικοῦ θορύβου

ἐζῆσε μονάζων ὁ ποιητῆς, τὸ πρῶτον δὲ τῆς ἀπομονώσεως αὐτοῦ ἔργον ὑπῆρξεν ὁ α' Ἀπολεσθεὶς Παράδεισος», τοῦ ὁποῦ τὸν μῦθον εἶχεν ἐμπνευσθῆ ταξειδεύων ἀνά τὴν Ἰταλίαν: Ὁ α' Ἀπολεσθεὶς Παράδεισος», ὃν ἐποίησε τυφλὸς ἐγράφη καθ' ὑπαγόρευσιν ὑπὸ τῆς συζύγου καὶ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ, ἅμα δὲ δημοσιευθεὶς δὲν ἔτυχε κολακευτικῆς ὑποδοχῆς, ὁ δὲ τυφλὸς ποιητῆς ἐκλείσεν—ἂν δυνάμεθα νὰ τὸ εἰπώμεν—τὰ ὄμματά μὴ μαντεύων ἴσως τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ὑστεροφημίαν. Μόλις μετὰ εἴκοσιν ἔτη ὁ Ἀδισσῶν ἐν τῷ «Spectateur» διετράνωσε τὸ πρῶτον τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Μίλτων ἔγραψε καὶ τὸν α' Ἀνακτιθένητα Παράδεισον» καὶ ἄλλα ἔργα μετριώτερα, τὰ ὁποῖα ἐκάλυψεν ἢ λήθη, ἐν ᾧ ὁ α' Ἀπολεσθεὶς Παράδεισος» ἀποτελεῖ ἐν τῶν ποιητικῶν καυχημάτων τῆς Ἀγγλίας, θεωρηθεὶς παρ' ὅλων τῶν μεγάλων κριτικῶν ὡς ἐν τῶν ἐξοχωτέρων προιόντων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας.

ΜΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΕΥΤΥΧΙΑ

Réaliser son rêve. A qui cela est-il donné?

(V: Hugo)

Ὁ Τιμὼν εἶχεν ἐγερθῆ τὴν προῖαν ὀλίγον εὐχαρίας ἐξ ἠδέος ὄνειρου. Ἡσθάνετο ἐν ἑαυτῷ τέρψιν καὶ ἀσυνήθη αἰθρίαν.

Διατὶ ἀσυνήθη; Διότι ἠγάπα καὶ ἠγάπα περιπαθέστατα. Δύσεως ὅμως, ὕψιστα τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο μαρτύριον τοῦ ἀγαπῶντος καὶ μὴ ἀνταγαπωμένου καὶ ἡ ζωὴ του ἔρρεεν ἔχαρις καὶ μελαγχολική.

Τῆς Ἀρμίδας τὸ κάλλος καὶ οἱ συμπαθέστατοι ὀφθαλμοὶ διέχονον εἰς τὴν καρδίαν του εἶδος ἀγνώστου πυρός καὶ ἄρρητον τινα ἠδονὴν, καταμεθυσκουσαν αὐτὸν Ἀθῆλον ποῖα μυστηριώδη φίλτρα εἶχεν ἢ μάγισσα. Οἱ διαλογισμοὶ του παντοῦ καὶ πάντοτε εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνης συνεκεντροῦντο καὶ ὁσάκις τὴν ἐβλεπεν, ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἐκνευρίζμενον ἐνώπιόν της, ἢ πνοὴ του συνεκόπτετο, ὅλον τὸ αἶμα συνεστέλλετο εἰς τὴν καρδίαν του, ἀρρυθμῶς πάλλουσαν, καὶ λιπόθυμος ἢ ψυχὴ του ἐγονοπέτει εἰλωσ πρό τοῦ εἰδώλου τῆς λατρείας της.

Ἄλλ' οὐδέποτε τὰ ἄβρα καὶ μειδιῶντα χεῖλη τῆς φιλάτης κόρης τῷ ἐφέλλισαν μίαν κἂν λέξιν ἀγάπης τρυφερᾶν. Ἐφαίνετο ἐνίοτε συμπαθῆς πρό τοῦ τσοῦτῳ πάσχοντος δι' αὐτὴν Τιμῶνος. Ἡ συμπάθεια ὅμως αὐτῆ ἦτον εἶδος εὐσπλαγχνίας, καρδίας εὐγενεῶς ἰδιοσυγκρασίας, ἂν δὲν ἦτο προσποιημένη. Κατὰ βάθος δὲ ἡ καρδία της οὐδόλως ἔπαλλε δι' ἐκεῖνον. Ὁμοιάζε κατὰ τοῦτο τὴν θάλασσαν, ἧς ἡ ἐπιφάνεια συνταράσσεται πολλάκις ὑπὸ τῶν πνοῶν τῶν ἀνέμων, ἀλλ' ὁ πυθμὴν μένει ἀτάραχος.

Δίθος ἦτον ἡ Γαλάτεια καὶ ἐκ τοῦ ἔρωτος τοῦ Πυγμαλιῶνος ἔλαθε ζωὴν καὶ ψυχὴν. Ἐκ τίνος γρανίτου ἀρά γε εἶχε πλασθῆ ἢ μὴ συγκινουμένη εἰς τὸν φλογερότερον τῶν ἐρώτων καρδία τῆς Ἀρμίδας; Ἄδυστα τὰ βῆθη τινῶν καρδιῶν, αἵτινες φαίνονται πλασθεῖσαι ἐκ χάλυθος διὰ νὰ μὴ πάλλωσι καὶ μὴ συγκινῶνται, ἐν ᾧ παραδόξως ἐπροικίσθησαν ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τοῦ συμπαθητικωτέρου καὶ ἐρασμιωτέρου κάλλους. Μυστήρια, ἀντιφάσεις καὶ γρίφοι, οὗς δὲν ἠδύνατο νὰ λύσῃ ὁ Τιμὼν καὶ ἐπὶ αἰῶνι ἀμνησῶν καὶ δυστυχῆς.

Ἴδού ἡ αἰτία τῆς διαρκούς μελαγχολίας του. Comme l'âme est triste, quand elle est triste par l'amour! Ἐπασχεν οἰνοεὶ ἀσφυζίαν ψυχῆς ἢ δὲ ζωὴ του εἶχε καταστῆ βάσανος συνεχῆς καὶ ἀνίατος. Καὶ αἱ μόναι τέρψεις του ἦσαν ὄνειρα καὶ χίμαιραι δυσέρωτος ψυχῆς, σκιαὶ, διαλυόμεναι εἰς τὴν πρῶτην τοῦ φωτός τῆς πραγματικότητος ἀκτίνα.

II

Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο γλυκυτάτη Ἀλκυονίδας ἡμέρα, βῆδον τοῦ χειμῶνος, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος χαριέστατος λογογράφος Πανταζῆς. Αἰθρία ἀπέραντος καὶ γαλανή, νηνεμία ἄκρα, χλόη μόλις πρασινίζουσα, ἠδυπαθῆς δὲ καὶ ζωογόνος ἥλιος μὲ τὰς ὀλοχρῶσους καὶ πλουσίας ἀκτίνιας του εἶδον εἰς

τὴν βεβαρυμένην καὶ ἀλγοῦσαν ψυχὴν πτέρυγας πρὸς διάχυσιν καὶ ἀνακούφισιν.

Μόνον τοῦ Τιμῶνος ἡ καρδία ἦτο κατηφῆς καὶ κεκλεισμένη εἰς τὸ θελκτικὸν κάλλος τῆς φύσεως. Ἐμπαραινέτο ἐκ τῆς ὀδύνης, ὡς ἄνθος ἐν μέσῳ ἔαρι, τοῦ ὁποῦ τὴν βίξαν βιβρώσκει κρύφιος σκώληξ. Τί πρὸς αὐτὸν τὰ κάλλη τῆς γῆς ὅλα ἀπέναντι τῆς ἀγάπης τῆς Ἀρμίδας, ἧτις ἦτο δι' αὐτὸν τὸ μόνον κάλλος, ἡ μόνη χαρὰ καὶ ἐλπίς καὶ ὁ μόνος πόθος; Ἐπασχεν εἶδος μονομανίας καὶ διηγοῦνται οἱ φίλοι του, ὅτι τὸ μόνον καὶ ὡσεὶ στερεότυπον φῶμά του ἦσαν πάντοτε οἱ ἐξῆς μελαγχολικοὶ, ὡς ἡ ψυχὴ του στίχοι, οὗς εἶχεν ἀναγνώσει εἰς τι παλαιὸν διήγημα:

•Ὡς ε' ἀράκι, ὅπου τρέχει
Ἄπ' τῆ μάνα του κατοπι,
Ὡς ἰλάφι, ποῦ δὲν ἔχει
Καὶ ζητεῖ περὶ νὰ πιῆ,
Σὲ ζητῶ κι' ἐγὼ ἡ πτωχή!•

Ἐπόθησε νὰ τὴν ἐπανιδή. Καὶ μήπως παρήρχετο στιγμὴ, χωρὶς νὰ τὴν ποθῆ; Τὴν εἶδε καὶ ἐστέναξε! Τὴν εἶδε μειδιῶσαν, χαριεστέραν καὶ συμπαθεστέραν ἢ ἄλλοτε, καὶ ἠσθάνθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην, πόσον ὠραία ἦτον ἡ χρυσεῖος ἡμέρα, πῶς ἡ φύσις ἦτο παμμέγεθες μαγικὸν τῆς Καλυψούς ἄντρον. Ὅτε δὲ τὸν ἀπεχαίρειζεν, ἡ πολυθέλητος κόρη τῷ ἔδωκε μετὰ γοήτιδος χάριτος ζεῦγος τρυφερῶν ἀνθῶν.

III

Τὰ ἄνθη ἦσαν σύμβολα τοῦ ἔρωτος καὶ ὁ Τιμὼν ἐσκιρτήσεν, ὡς παιδίον ἐξαλλὸν ἐκ χαρᾶς ἐν ἀγγελικῇ εὐτυχίᾳ. Ἐβαδρύνθη παρευθὺς ἡ κατηφῆς μορφή του καὶ κατεκύλησε τὴν ψυχὴν του ἢ μελωδικωτέρα τῆς γλυκυτέρας ἀγάπης ἐκφρασίς.

Τόσον ἦτον ἀνέλπιστος καὶ ἀπρόσπτος ἡ εὐτυχία του αὐτῆ, ὥστε ἠσθάνθη ὅτι καὶ ὁ τυφλὸς, ὁ ἀναθλιπών, ὡς ἐκ θαύματος, τὸ ἀγλᾶν φῶς τοῦ ἡλίου. Ἐπίστευσεν ἑαυτὸν εὐτυχῆ καὶ κατεφίλησε μυριάκις περιπαθῶς τὰ ὠραία ἐκεῖνα ἄνθη, διότι τῷ ἔλεγον εὐγλώττως, ὅτι ἡ Ἀρμίδα του τὸν ἀγαπᾷ!

Διῆλθεν ἡμέραν χαρμύσνον καὶ πλήρη γλυκυτάτων χιμαρῶν. Ἐλησμόνησε τὸ παρελθὸν καὶ ὠνευρόπολησε μέλλον εὐδαιμονέστατον. Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἡ περικαλλῆς μορφή τῆς Ἀρμίδας τῷ ἐμειδία γόησσα. Τὸ μῦρον τῶν ἀνθῶν της ἀνέπεμπε μελωδίαν ἀγάπης. Ἐμολογοῖ μετ' αὐτῶν καὶ ἐσκιρτα περιχαρῆς. Ἐνόμιζεν ἑαυτὸν, ἀναγεννώμενον ὡς φοῖνικα ἐκ τῆς τέφρας του, ἠύγαζον ἐν τῇ καρδίᾳ του ἀκτίνες χαρᾶς παιδικῆς καὶ ἄγνωστον νέκταρ ἐμέθυσκε τὴν ψυχὴν του. Ἐν τοιαύτῃ δὲ ἐκστάσει ἠκούσθη κιθαρωδῶν μετὰ περιπαθείας περὶ μέσας νύκτας ἐν τῷ κήπῳ του μονήρης ὑπὸ εὐθαλῆ καὶ μυροβόλον ἄκακίαν.

•Μ' ἐνὸς σακρόν ἐκ χαρᾶς τὰ ἔθρεβα βανίδα,
Μὲ τῶσας τὰ ἰθόπεισσα ποιητικὰς χιμαίρας
Καὶ εἶμαι τόσον εὐτυχῆς, ἀγάπη μου Ἀρμίδα!
Μὲ ε' ἀνθ' σου θὲ νὰ περνῶ στιγμὰς εὐτυχιστέρας
Κ' ἡ τελευταία μου χαρὰ θὰ μαρανθῆ μαζ' ἡ των,
Ἐν τῆς μυστήρης ἀδελφῆ καὶ κόρης τῶν Λαρίτων!•

Ἡ Ἀρμίδα ἦτο τρώαντι ὄραία καὶ πολυθέλητρος, ὅσον καὶ πνευματώδης. Ὅλοι, ὅσοι τὴν ἐγνώριζον, ἔβουον τὴν ἔβλεπον, τὴν εὐρισκὰν περικαλλῆ. Φαντάσθητε, τί ἦτο διὰ τὸν Τίμων, ὅστις τὴν ἐλάτρευε καὶ ἐπίστευεν, ὅτι ἀντηγαπᾶτο, ὑπ' αὐτῆς I.....

Ὁ Τίμων ἔβλεπεν ἤδη τὰ ὄνειρά του ἐνσαρκούμενα θαυμασιῶς καὶ οἱ πόθοι του εὖρον τὸ ἰδανικόν των. Ἦτον ὁ εὐδαιμονέστατος τῶν θνητῶν καὶ ἐπίστευσεν εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζώῃν τοῦ μέλλοντος γλυκυτάτην.

IV

Mais que du bonheur les instants sont courts!

Παρῆλθεν ἡ ὄραία καὶ εὐτυχῆς ἐκείνη ἡμέρα μὲ ὄλην αὐτῆς τὴν καλλονὴν καὶ μαγεΐαν.

Αἱ ἐπόμενοι ἀνέτειλαν ψυχραὶ καὶ κατηφείς, ὡς αἱ πρὸ αὐτῆς. Καὶ διήρκεσε μὲν ἐπὶ τινα καιρὸν ἡ λαμπρηδὸν ἐκείνης, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐμαρᾶνθησαν ἀνὰ μίαν αἱ θάλλουσαι ἐλπίδες καὶ τὰ γλυκύτατα ὄνειρα οὐκ ἐξέλιπον.

Εἰς μάτην ὁ Τίμων ἠγάπα περιπαθῶς καὶ ἀνευροπόλει. Ἡ Ἀρμίδα ἔμενε πάλιν ψυχρὰ καὶ ἀναυδος. Οὐδέποτε τῷ ἠνέφεζε τὴν καρδίαν της, οὔτε τὰ χεῖλη της κᾶν.

Ὅποιον ἄραγε μυστήριον ἐνέκλειεν ἡ ἀσυμπαθῆς ἐκείνη καρδία, ἣν ἐφαίνετο περιβάλλων παράδοξος παγετός, οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ μάθῃ.

Ἐπὶ τέλους ὁ Τίμων ἐπέστη ὅτι δὲν ἀντηγαπᾶτο καὶ ὅτι ἡ εὐτυχία της ὄραίας ἐκείνης ἡμέρας τῶν ἀνθέων ἦτο πλάνον ὄνειρον ψυχῆς πυρεσσούσης, ἂν μὴ εἰρωνία καὶ φιλαύτου παιδιᾶς προσποιήσας.

Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ ἰδέα καὶ πεποίθησις αὐτῆ. Πτώσις ἀγγέλου εἰς τὰς ἀβύσσους τῶν Ταρτάρων καὶ ἀπαισιος ἠθικός μαρμασμός. Ἀπελπισθεῖς, ἐτήκετο ἐκ βαρυτάτης ὀδύνης καὶ ἔκλαιεν, ἔκλαιεν, ἔκλαιε πικρότατα μονήρης καὶ μισάνθρωπος. Pleurs silencieux pleurs terribles! Οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ, ὅτι τὸ ὄραϊόν καὶ συμπαθέστατον ἐκεῖνο πλάσμα θὰ εἶχε λιθίνην καρδίαν. Ἐπανῆλθεν οὕτως εἰς τὴν προτέραν του μελαγχολίαν καὶ οὐδέποτε πλέον ἐφαιδρύνθη ἡ ὄψις του...

Παρῆλθον χρόνοι καὶ καιροὶ στεναγμῶν καὶ δακρῶν καὶ δὲν ἀνεκουφίσθη ποτέ, διότι οὐδέποτε τὴν ἐλησμόνησε. Τὸ βέλος ἔμενε πάντοτε εἰς τὴν πληγὴν, φλεγμαῖνον τὸν πόνον. Τὴν ἠγάπα πάντοτε πρυφερώς. Διετήρησε δὲ εὐλαβῶς, ὡς ἱερόν, τιμαλφῆ πυξίδα, ἣτις ἐνέκλειε τὰ ἄνθη της Ἀρμίδας, ἀνάμνησιν γλυκυτάτην της εὐτυχῆς ἡμέρας του. Τὰ προσφιλέστατα αὐτὰ ἄνθη ὁ Τίμων συνεχῶς ἐθώπευε καὶ κατεφίλει, μειδιῶν καὶ δακρῶν, διότι αὐτὰ μόνον τῷ ἀπέμειναν ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν του.

(Ἐξ Ἄργου.)

Δ. Κ. ΒΑΡΑΟΥΝΙΩΤΗΣ.

ΑΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΧΙΟΝ

Ἀπόπλους.

Σάββατον, Μαΐου 20.

Χθές, τῇ 19 ὥρα μ. μ. κατήχημεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν της Λέσθου Μιτυλήνην. Τὸ σκότος οὐδὲν ἄλλο μοὶ εἰδείξεν ἢ τὸν βαθὺν καὶ μακρὸν λιμένα της πόλεως καὶ τοὺς ἐν ταῖς πέρασιν αὐτοῦ λάμποντας δύο φανούς. Ἔτερα εὐάριθμα φῶτα συνεπλήρουν τὴν νυκτερινὴν ἐκείνην θέσιν. Περὶ τὸ ἀτμόπλοιο ἡμῶν ἐπέρρευσαν πλείστα ἀγκάτια, κομίζοντα διάφορα ἐδώματα καὶ ὑπόρους. Μετὰ ὄραν καὶ ἐπέκεινα τὸ ἀτμοκίνητον ἀπῆρεν ἐκ Μιτυλήνης.

Ἡ ἡμέρα ἤδη ὑποφώσκει, εἰςπλέομεν δὲ τὸν σμυρναϊκὸν κόλπον. Ἀπὸ της βορειοανατολικῆς ἄκρας τοῦ κόλπου, ἣν ἔχομεν εἰςπλέοντες ἐξ εὐωνύμου, μέχρι της νοτιοδυτικῆς, ἡ θεία εἶνε θερπνῆ. Ὁ ἀνατέλλων ἡδὴ ἥλιος χρυσοῖ τὰς κορυφὰς τῶν πέριξ καὶ ἡ ἐωθινὴ ἡσυχία αὐξάνει τὴν χάριν της ἀναγεννωμένης ἡμέρας... Ἀλλ' ὅμως ἡ ὄψις της Σμύρνης, ἣν νῦν ἔχομεν ἀντιμέτωπον, δὲν εἶνε ἐξόχως λαμπρὰ καὶ ὄραία, ὡς πολλοὶ λέγουσι. Φαίνεται ὡς κεχωσμένη ἐν λάκκῳ ἡ πόλις αὕτη, οὐδὲ δύναται νὰ ἔχη τὰ δευτερεῖα μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Δύο κλιτύες βουρῶν, οἰκιῶν μεστὰι, κωδωνοστάσιά τινα καὶ μιναρῆδες, ὀλίγαι εὐκαίτοι παράλιαι οἰκίαι, ἰδοὺ ἅπασα ἡ ἐξωτερικὴ λαμπρότης της ἰωνικῆς ταύτης πόλεως.

Ἀποβιβαζόμεθα ἐπὶ της ἀποβάθρας. Γαλλικὴ τις ἐταιρία ἀνέλαθε, λέγουσι, τὴν ἀποχέρσασιν μεγάλου μέρους τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ τὴν ἐπίστρωσιν πλακῶν. Αἱ ἐργασίαι προβαίνουν νῦν δραστηρίως, διὸ καὶ πολλὴ ἀκαθαρσία, ἀηδία καὶ κομπορτός καλύπτει τὸ μέρος τοῦτο. Τὰ παράκτια καφενεῖα εἶνε ἀθλιώτατα καὶ χειρόνα τῶν ἐν Κωνσταντινούπολει καὶ ἐν Ἐδέσῳ. δι' ἐλλείψιν δὲ ποτίμου ὕδατος, διωρῆθησαν ἀρτεσιανὰ φρέατα, ὧν τινὰ ἀρδεύουσι τὴν παραλίαν... Αἱ ὁδοὶ, αἱ συνεχόμεναι τῇ παραλίᾳ, ἀνέμνησαν τὰς ποτὲ ἐν Καρακίσι τοῦ Γαλατῆ ὁδοῦς ἢ αὐτῆ στενότητος τῶν ἀγριῶν, τὰ αὐτὰ ἐμπορεῖα. Τὸ πλῆθος μόνον τοῦ λαοῦ ἐνταῦθα εἶνε μετριώτερον, τὸ δὲ λιθόστρωτον δεικνύει ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἀνωμαλίαν. Τὸ σχῆμα τῶν ὁδῶν τούτων εἶνε ἀπέραντος τεθλασμένη γραμμὴ, κατὰ πᾶν βῆμα ἔχουσα γωνίας καὶ καμπάς. Ἀντὶ τῶν γοργῶν της Κωνσταντινουπόλεως ἵππων, ὧν αἱ ὄπλαϊ σπινθηροβολοῦσιν ἐπὶ τοῦ πετρίνου ἐδάφους, τὸ μελαγχολικὸν καὶ ἠλίθιον της Ἀραβίας ζῆλον, ἢ ἱερὰ τῶν Μωαμεθανῶν δολιχαύχην κάμηλος, ἀκαλῶ ποδὶ διατέμνει τὰς σκιοέσας ὁδοῦς, ὧν πλείστα εἶνε θαλοσκεπεῖς. Οἱ κωδωνίσκοι τῶν καμήλων ἀντηχοῦσιν ὑπὸ τὰς ἀψίδας καὶ ἐκ διαλειμμάτων διακόπτουσι σιωπὴν ἐργατῶν καὶ ἐργαστασιάρχων.

Ὁ λεγόμενος Φραγκομαχαλάς εἶνε ἡ καλλιτέρα ἐμπορικὴ συνοικία· αἱ ὁδοὶ εἶνε πλατύτεροι καὶ τὰ ἐμπορεῖα εὐπρεπέστερα καὶ πλουσιώτερα. Ἰδοὺ καὶ ὁ ναὸς της Ἀγίας Φωτεινῆς ἡ αὐλὴ αὐτοῦ εἶνε ἐξαιρετός καὶ εὐρεῖα ὄπισθεν

τοῦ ἱεροῦ βήματος στοίχος πολλῶν δένδρων, παρέχουσι πικρὴν σκιά. Ὁ ἔσω ναὸς φαίνεται λαμπρός, τὸ δὲ κωδωνοστάσιον εἶνε ὑψηλὸν καὶ εὐρυθμὸν δὲ ἔχει μὲν τύπον ἐξόχου καὶ λεπτῆς ἀρχιτεκτονικῆς, εἶνε ὅμως εὐάρεστον τὴν ὄψιν...

Ἐπειγόμενος ὑπὸ της ὄρας τοῦ ἀπόπλου καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ ἴδω ὅσα ἄξια θεῶς ἔχει καὶ ἡ πόλις αὕτη, κατέστειλα τὴν πείνην μου διὰ τοῦ περιωνύμου ἐνταῦθα πατσαῦ ἐπελθόντος δὲ καὶ ὑετοῦ καὶ σφοδροῦ ἀνέμου, ἠναγκάσθημεν, της τετάρτης ὄρας προσεγγίζουσης, νὰ ἐπιβῶμεν λέμβου καὶ διὰ τῶν ἀγγίων κυμάτων πλέοντες, ἀνήλθομεν εἰς τὸ ἐπὶ Χιον ἀτμόπλοιο, εἰς τὸ ἀπὸ πρωῆας ἐγένετο ἡ ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου μετὰθεσις (τουρκ. ἀχ τ α ρ μ α).

Ἐνταῦθα δὲν δύναμαι νὰ παρέλθω ἐν σιγῇ τὴν ὑπὸ τῶν λεμβούχων της πόλεως ταύτης ἐμποικηθεῖσάν μοι ἀλγενοστάτην αἰσθησιν αἱ φυσιογνωμίαι αὐτῶν εἶνε φρικωδέσταται, τὸ δὲ ἦθος καὶ αἱ σειρηνώδεις φωναὶ τῶν ἀνθρωπαρίων τούτων σαφῶς ἐκδηλοῦσι τὴν ἐπὶ τῶν προσώπων αὐτῶν ἐξικονιζομένην ψυχῇ. Ἄπιστοι καὶ δόλιοι, σὲ παραλαμβάνουσιν εἰς τὴν λέμβον, ἀφ' οὗ ὀρισθῶσι τὰ πορθητεῖα· ἀλλ' ἅμα ἀναχθέντες, αὐθαδῶς καὶ ἀποτόμως παύονται της κωπηλασίας καὶ ἀπαιτοῦσι τὸ διπλάσιον ἢ καὶ τὸ τετραπλάσιον τῶν ὀρισθέντων διαπονήτων. Φωνεῖς τότε, διαμαρτύρεσαι, ἐλέγχεις αὐτούς ὡς ἀπατεῶνας καὶ κλέπτας· ἀλλ' ἐκείνοι πρὸς τὰς φωνὰς σου ἀντιτάσσουσιν ὑβριστικὰς κραυγὰς καὶ ἀπειλοῦσι μῆτε ἐμπρὸς μῆτε ὀπίσω νὰ πλεύσωσι· τέλος ἐκόντα ἄκοντά σε ἀναγκάζουσι νὰ συγκατανεύσῃς εἰς τὴν παράνομον αὐτῶν ἀπαιτήσιν.

Εὐτυχῶς ἐμοὶ οὐδὲν τούτων συνέβη, διότι ὁ λεμβούχος ἡμῶν ἦτο Χίος· αὐτόπτης ὅμως καὶ αὐτήκοος ἐγενόμην τῶν λόγων καὶ πράξεων τῶν πορθητῶν ἐκείνων, τὴν δὲ φρικὴν μου ἠξήσαν καὶ ἄλλαι περὶ αὐτῶν πληροφορίαι...

Νῦν μακρονόμεθα της Σμύρνης καὶ ἀλληλοδιαδόχως λαμπραὶ τοποθεσίαι ἐμφανίζονται ἡμῖν· ὁ οὐρανός εἶνε πάλιν εὐδίας, ὁ ἥλιος ἄπλετο φῶς χεῖι ἐπὶ τῶν πρασίνων παραλίων λόφων της νοτιοδυτικῆς τοῦ κόλπου ἀκτῆς. Πλείστα δένδρα καλύπτουσι τὰς κορυφὰς τῶν λόφων ἐκείνων· τὰ παράλια δὲν εἶνε ἀπότομα καὶ πετρώδη, ἀλλ' ὁμαλὰ, χλοηφόρα, κατὰ δένδρα καὶ ἰκανῶς ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ μέχρι τῶν προπόδων τῶν λόφων. Περὶ τὸ Γενικαλι, φρούριον χθαμαλὸν ἐπὶ θερπνῆς γηίνης γλώσσης, ἡ θεία εἶνε ἐξαιρετός. Ἀλιτενῆς καὶ κατὰ δένδρος πεδίας, λόφοι ὑπόκειλοι καὶ χθαμαλοὶ, μικρὸν τι ἀμφιθέατρον συναπαρτίζουσι. Ἀπέναντι τοῦ Γενικαλι, παρὰ τὴν ἑτέραν τοῦ κόλπου πλευρὰν, φαίνονται αἱ Φῶκαι, νῆσοι ἐρημον ὄψιν ἔχουσαι, ὧν τὰ παράλια διατέμνονται ὑπὸ λευκοτάτων κῶνων ἄλατος,

(1) Ἐν τούτοις ὁ λόγιος ἡμῶν συνεργάτης, ἐν ἐπισκερῇ σήμερον τὴν πρωτεύουσαν της μικρῆς Ἀσίας, εἶμεθα βίβαιοι ἐν ἐκτάσει θὰ ἀποθαυμάσῃ τὴν περικαλλῆ αὐτῆς καθωραϊσμένον ἀποδίδων τοῖς φιλοπόνοις Σμυρναίοις τὸν δίκαιον ἔπαινον της καταπληκτικῆς αὐτῶν προόδου.

θεῶν ἐχόντων στρατιωτικῶν σκηνῶν... Πολὺ κάτωθεν τοῦ Γενικαλι, μέχρι τοῦ Τσανταρλι, κειμένον ἐπὶ ἀποκρήμων πετρῶν, ἐνθα ἡ θάλασσα αἰεὶ κλυδωνίζεται καὶ οἱ ἄνεμοι συρίζουσι, ἡ μικρὰ Ἀσία ἔχει μᾶλλον ἢ ἦττον ἀπότομα καὶ πετρώδη παράλια.

Μετ' ὀλίγον ὁ ἥλιος δύνει· πλήρης εὐδία ἐπικρατεῖ ὁ οὐρανός αἰθριάζει, τὸ πᾶν ἐν κατανύξει ἀναμένει τὴν ἐσπερίαν εἰρήνην καὶ μόνον ἡ ξηρὰ φεύγει μακρὰν καὶ ὄπισθεν ἡμῶν.

(ἀκολουθεῖ.)

ΓΝΩΜΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΝΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΓΑΡΦΗΛΑ

Κατὰ τὰς ζεφωδεστάτας τοῦ βίου μου ἡμέρας, ἀείποτε μεγάλην παραμυθίαν εὖρον καταγιγόμενος πάσῃ ψυχῇ εἰς ἔργον τι τῷ πλησίον ὀφείλιμον.

Ὅστις ἂν ἡμᾶς διδάξῃ κάλλιστα τοῖς παιδικαῖς ἔτεσι χρῆσθαι, οὗτος ἔσται εἰς τῶν μεγίστων της ἀνθρωπότητος εὐεργετῶν.

Οὐκέτι στέργομεν τὸ θεῖον τῶν Βασιλείων δίκαιον προφυλασσόμεθα ὅμως, μὴ ἀποδεχθῶμεν τὴν πλάνην ὡσαύτως ὀλεθρίαν τῶν θεῶν τοῦ ὄχλου δικαίων.

«Φωνὴ λαοῦ, φωνὴ Κυρίου!» ἀλλὰ τότε μόνον ὅταν τυγχάνῃ οὕσα τὸ ὄργανον της ἀληθείας καὶ της δικαιοσύνης.

Ἐὰν αἱ μεταγενέστεραι γενεαὶ τῇ ἀμαθείᾳ τυφλώττωσι καὶ ὑπὸ της ἀσελείας διαφθαρώσιν, ἡ της δημοκρατίας καταστροφὴ ἀνεκφευγτός ἔσται.

Ἡ γενικὴ ἐκπαίδεσις τὸ μόνον μέσον ἔστι τοῦ διαφυγεῖν τοὺς κινδύνους της γενικῆς ψηροφρίας.

Ἡ ἡμετέρα ἐν τοῖς δημοκρατικοῖς θεσμοῖς πεποίθησις ἐρείθεται ἐπὶ τῇ πίστει ὅτι ὁ ἐμπειρὸς ἀνὴρ ὄρεξ, ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ἐνυπάρχον ἐν ἐλευθερίᾳ ὀριζομένη ὑπὸ δικαίων νόμων καὶ τοῖς πᾶσι κοινῶν.

Ὁ της ἐλευθερίας θρίαμβος τότε μόνον ἐξησφαλισμένος ἔσται, ὅτε ἡ τῶν πάντων ψήφος πεφωτισμένη ἔσται.

Ἡ ἐμπορία ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους καθίστασι μίαν ἀδελφικὴν οἰκογένειαν, ἐν ἣ ἡ βρασιάνη τῶν μὲν ἐξήρηται ἐκ της τῶν δὲ· καὶ οὕτω πλάσσει ταύτην τὴν τοῦ ἡμετέρου γένους ἐνότητά, ἣς χάριν οἱ πόροι πάντων καθίστανται κτήμα ἐκάστου.

Ἡ αὐξουσα της ἡμετέρας πατρίδος εὐτυχία τότε μόνον διαρκεῖσι ὅτε ἐξασφαλισόμεν τῇ ἀτομικῇ ἐλευθερίᾳ πληρεστάτας ἐγγυήσεις.

Ἡ τέχνη τοῦ κυβερνῆν ἐγκρατεῖ ἐν τῷ τὴν ὑπερφρανίαν καὶ τὸν ἐγωισμὸν καταγράφειν πρὸς ὄφελος της τάξεως καὶ τοῦ δικαίου.

Οι ημέτεροι πατέρες οὐδαμῶς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἠνέχθησαν, καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις θεσμοῖς τῶ αὐτονόμου τῶν λειτουργιῶν ἔπεται διὰ παντός τὸ ὑπεύθυνον.

Ὁ δημόσιος βίος ὀλίγον ἀφίησι χρόνον τῇ ἡσυχίᾳ καὶ τῇ σκέψει, αἱτῖνες ἀπαραίτητοί εἰσι τῇ θεραπείᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ πυρὸς τοῦ χριστιανικοῦ βίου οὐχ ἦττον ὅμως πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχω τὸν ὑπεράνθρωπον βίον τοῦ μεγάλου Ναζωραίου.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

Προκειμένου ὁ κ. Α. νὰ πληρώσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἱατροῦ θεραπεύσαντος τὸν υἱὸν του τῷ λέγει. Ἐπειδὴ ἱατρὲ τὸ μικρὸν μου παιδίον πρῶτον ἔπαθεν ἐκ τῆς ἰλαρᾶς καὶ ὡς ἐκ τούτου πάντα τὰ τῆς γειτονιᾶς μας παιδιὰ ἄτινα ἐνοσηλεύοντο παρ' ὑμῶν, νομίζω ὅτι ὀρεῖσθε νὰ ἐλαττώσῃτε κατὰ δέκα τοῦλάχιστον τὰ 0|0 τὸν λογαριασμὸν μου διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐργασιῶν ἃς ὁ υἱός μου σὰς προμήθευσε.

Εἰς ἐκθεσὶν τινα τῶν τεχνῶν εἰσέρχονται δύο Κύριοι ὧν ὁ εἰς ἐρωτᾷ ἀπαθῶς, Δὲν νομίζετε ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι φοβερὰ βοπογραφία. Ὁ ἕτερος κύριος ἐκπληκτος τῷ λέγει. Σὰς ζητῶ συγγνώμην, κύριε, εἰμαι ὁ ζωγραφίσας ταύτην. Συγχωρήσατέ μοι τότε, διότι τὸ ἀληθές εἶναι, ὅτι δὲν γνωρίζω τί περὶ τέχνης ἐπαναλαμβάνω πᾶν ὅτι ἀκούω λεγόμενον.

Πανούργον δεκατετραετὲς παιδίον ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς θύρας οἰκίας τινὸς ἐν ἣ κατόικει ἡ εὐειδῆς κυρία Α... κρατῶν ἐξηκοντάλεπτον ἀνοδοδέσμη. Κρούει τὴν θύραν καὶ ἐρωτᾷ ἀμείως τὴν ἐμφανισθεῖσαν θυρωρὸν αἰδῶ εἶναι ὁ ἀριθμὸς 26 τῆς Λευκῆς ἡδοῦ.—Μάλιστα παιδί μου. Τότε σὰς παρακαλῶ εἶπατε τῆς κυρίας ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ τὴν ἴδω! Ἡ κυρία, παρουσιάζεται παράυτα καὶ τὸ παιδίον ὑποκλίνων τῇ λέγει. Λάβετε κυρία μου τὴν ἀνοδοδέσμη ταύτην ἐκ μέρους τοῦ κυρίου ... α! ἀπώλεσα τὸ ἐπισκεπτήριόν του!

— Δι' ἐμὲ! Α! δὲν περᾶζει μικρὴ μου συμπεραίνω τίς εἶναι, λάβε σελήνιον καὶ πήγαινε.

— Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τὸ πονηρὸν παιδίον κατόρθου δι' εὐτελῶν ἀνοδοδεσμίδων νὰ προσπορίζῃται μέγα κέρδος ἄχρις οὗ ἀνακαλυφθῆν ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἀπήλασε τὰ ἐπιχειρητῆς κκιᾶς του.

Θὰ ἔχω κανένα δῶρον τὸ τοῦτο ἀγαπητῇ μαμά; Ναὶ ἀγαπῆ μου, ἐὰν ἐξακολουθῆς νὰ ἦσαι καλὸν παιδίον. Καὶ τί σκοπεύετε νὰ μοῦ δώσητε; Θὰ τὸ ἴδης ὅταν ἐπέλθῃ ἡ ὥρα. Μὰ εἶπατέ μου τοῦτο ἀπὸ τώρα διὰ νὰ ἴδω ἂν ἀξίζῃ τὸν κόπον νὰ γείνω καλός. Ε.

Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

διήγημα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.
ὑπὸ ΔΙΚ. Π. ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ.
(Συνέχ. ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐὰν ἀποκαλύψω εἰς τοὺς γονεῖς μου, ἔλεγεν, καθ' ἑαυτὴν ὅτι, προτιμῶ τὸν Raoul ἴσως δὲν θελήσῃσι νὰ μοὶ δώσωσιν αὐτὸν ὡς σύζυγον, δότι στερεῖται περιουσίας. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑπόθεσιν, ὅτι ἐνεκεν τοῦ πρὸς ἐμὲ φίλτρου αὐτῶν ἤθελον παραδεχθῆ τὴν πρότασίν μου, εἰμαι βεβαία περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ Raoul; Σκέπτεται ἄρα δι' ἐμὲ; Καὶ κάμνουσα τὰς ἐρωτήσεις ταύτας καθ' ἑαυτήν, ἡ δυστυχῆς κόρη ἠσθάνθη παγετώδους ῥίγος διατρέχον τὰς φλέβας τῆς καὶ συσφίγγον τὴν καρδίαν τῆς! Ὅχι, κάλλιον νὰ σιωπήσω καὶ ἀναμείνω, ἴσως ἡμέραν τινά.... Ἐνταῦθα ἔπαυον αἱ σκέψεις αὐτῆς ἠγνοεῖ τί ἐσήμενον αὐτὸ τὸ ἴσως, ἀλλ' ἠλπίζεν ἀορίστως ὅτι εὐτυχῆς τί συμβῆν ἤθελε φέροι τέρμα εἰς τὴν ἀμνηχανίαν τῆς.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ Raoul ἐτήρει θρησκευτικῶς τὴν ὑπόσχεσιν ἣν εἶχε δώσει πρὸς τὴν μητέρα του. Προσεπάθη διὰ τῆς ἐργασίας νὰ παλαίῃ κατὰ τῆς ἀπελπισίας ἣτις ἐκυρίευν αὐτόν, καὶ ἡ ἐργασία τῷ ἦτο ὀφείλιμος. Ὅτε παρουσιάζετο σπουδαία τις περίστασις αἰτούσα ὄλην αὐτοῦ τὴν προσοχήν, ὁ νέος ἱατρὸς προσεπάθη νὰ ὑπερπηδήσῃ τὰς δυσχερείας καὶ οὕτως ἐλησμένοι πρὸς στιγμὴν πᾶσαν θλίψιν. Ἐσύγχαζεν ὅσον ὑλιγότερον ἠδύνατο εἰς τοῦ κ. Trefort καὶ ἀπέφευγεν ἐπιμελῶς πᾶσαν συνάντησιν μετὰ τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ λήθη δὲν κατορθοῦτο μὲν ὅλοσχερῶς ἐν τούτοις ἐγένετο ἡ συχότερος, ὑπερ μὲγάλως ἠνείρεστη τὴν μητέρα του.

Κατὰ τὴν δειλὴν κυριακῆς τινός, ὁ κ. Trefort ἐπρότεινε εἰς τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν θυγατέρα του νὰ παρέλθωσι ἐφ' ἀμάξης τὴν Corniche. Αἱ κυρίαὶ τὸ ἀπεδέχθησαν καὶ οὕτως αἰ τρεῖς ἡμῶν περιδιαβῶνται εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς ἡδοῦ Prado. Ὁ λαμπρὸς οὗτος περίπατος παρουσιάζε τὴν ἡμέραν ἐκείνην κίνησιν ὄντως ἐκτακτον. Ὁ οὐρανὸς ἦτο ἐπὶ τοσοῦτον κυανῶς, ὁ ἥλιος τόσον λαμπρὸς, ὁ ἀήρ τόσον καθαρός, ὥστε ὅλος ὁ κόσμος εἶχεν ἐξέλθει, ἵνα ὠφεληθῆ τῆς ὠραίας ταύτης ἡμέρας. Εἰς τὰς εὐρείας ἐκ πλατάνων δενδροστοιχίας πολυάριθμοι σειραὶ καθισμάτων κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀναμένοντος νὰ ἴδῃ τὰ δικαίαινα μεγαλοπρεπεῖ ὄχηματα. Ἐν ταῖς ἀνοικταῖς ἀμάξαις ἐφαίνοντο κυρίαὶ καὶ νεάνιδες κομψῶς ἐνδεδυμέναι, παιδιὰ ὠραῖοι ἄγγελοι εὐφυεῖς καὶ χαριεῖς. Τὰ πάντα ἐπὶ τέλος εἶχον ὄψιν ἐορτῆς, αἱ δὲ τῆς φύσεως καλλοναὶ ἀπέδιδον εἰς πάντας τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς.

Ὅτε ἐφθασαν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τῆς ἐπαύλειος Rosely; ὁ κ. Trefort κατῆλθε τῆς ἀμάξης εἰπὼν τῇ τε σύζυγῳ καὶ τῇ κόρῃ του ὅτι ἤθελε τὰς συναντήσῃ εἰς τὴν ἀκτὴν. Εἶχε κάμει ὀλίγα βήματα ὅτε ἠσθάνθη κτύπημα ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ στρέψας ζωηρῶς, ἄ! ἐρώνησεν σεῖς εἶσθαι κύριε Leroire; εὐτυχῆς συναντῶν ὑμᾶς.

— Σὰς εἶδον κατερχόμενον τῆς ἀμάξης καὶ ἀφῆσας τὴν σύζυγόν μου, ἐν τῷ ὄχηματι μετὰ τινος φίλης ἀφιχθείσης ἐκ Παρισίων, ἔσπευσα πρὸς συνάντησίν σας.

— Τόσον τὸ καλλίτερον, ὁ περίπατός μου καθίσταται εὐχαριστότερος.— Μετὰ περίπατον ἐνός τετάρτου τῆς ὥρας; ὁ κύριος Leroire στραφεὶς πρὸς τὸν φίλον του ἠρώτησεν ἀφῆνης αὐτόν:

Ἐμάθατε τὸ νέον Tréfort;

— Ὅχι ποῖον νέον;

— Λέγουσιν ὅτι ἡ τράπεζα τῶν ἀδελφῶν L. διέκοψε τὰς πληρωμὰς τῆς,

— Τί λέγετε; ἠρώτησεν ὁ ἱατρὸς ὠχρίασας παράυτα, δὲν ἤκουσα καλῶς.

— Εἶπον ὅτι ἡ τράπεζα τῶν ἀδελφῶν L. διέκοψε τὰς πληρωμὰς τῆς. Ἐλπίζω ὅτι ἡ οικονομικὴ αὕτη καταστροφή δὲν σὰς βλάπτει προσωπικῶς προσέθετε βλέπων τὸ ἐκπεπληγμένον ὕφος τοῦ ἱατροῦ.

Οὗτος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης, ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ. Μάλιστα, ἀλλ' ἀσήμεντα πράγματα, ὥστε δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ὑμιλήσωμεν περὶ αὐτῶν. Οὕτω συνομιλοῦντες ἐφθασαν εἰς τὴν ἀκτὴν.

Βλέπω τὴν ἀμάξαν τῆς συζύγου μου, εἶπεν ὁ κ. Leroire σὰς ἀφίνω λοιπὸν φίλε μου, καθότι ὁ τρόπος μου οὗτος ἤθελε φανῆ ἤμιστα περιποιητικὸς εἰς τὰς κυρίας. Ὁ κ. Trefat ἀφῆκεν αὐτόν χωρὶς οὐδὲν ν' ἀντειπῇ: μείνας δὲ κατὰ μόνους παρεδόθη εἰς λυπηρὰς σκέψεις. Οὐ μόνον δ' ἀναμειγμένως ἦτο εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλ' ἂν ἡ εἰδήσις τοῦ κ. Leroire ἦτον ἀληθῆς, κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εἶχεν ἀπολέσει τὸ ὅλον σχεδὸν τῆς περιουσίας του. Θέλω ὑπάγει πρὸς συνάντησιν τῆς συζύγου μου καὶ τῆς θυγατρὸς μου, εἶπε καθ' ἑαυτόν, καὶ ἐπαναφέρων ταύτας εἰς τὴν οἰκίαν, θέλω τρέξει πρὸς ἀναζήτησιν ἀκριβεστέρων πληροφοριῶν. Ἀλλ' ἐπανελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν του εὗρεν πρόσκλησιν ἀσθενοῦς τινος ἐπέιγρουσαν, ὅθεν μετέβη ἐκεῖ ἐνθα τὸ καθῆκον ἐκάλε: αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Τὴν πρωῒαν τῆς ἐπαύριον ὁ κ. Trefot μαθὼν ἐκ τῆς ἐφημερίδος τὴν βεβαίωσιν τοῦ ὀλέθρου του, ἀνεκοίνωσε τὴν θλιβεράν ταύτην εἰδήσιν εἰς τὴν σύζυγόν του, αὕτη δὲ βλέπουσα αὐτόν ὠχρὸν καὶ ἐξησθενημένον, τῷ εἶπε, ἂν καὶ ἐλαφρὸς τρόμος ἦν δὲν ἠδύνατο νὰ καταστειλῇ διέψευδε τὴν ἀταραξίαν τοῦ λέγοντος. Αἱ! καλὰ, φίλε μου, ἄς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, διότι ἀφρηπάγῃ ἡ περιουσία ἡμῶν, καθ' ὅτι ἦτο δυνατόν ν' ἀπολέσωμεν τὸ τέκνον μας.

Ὁ κ. Trefot καμψθεὶς ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν σύζυγόν του. Ὁφείλω ὡσαύτως νὰ εὐχαριστήσω αὐτόν εἶπε, διὰ φωνῆς συγκεινημένης, διότι μοὶ ἐχάρισε τοιαύτην σύντροφον. Σοὶ ὑπόσχομαι: Μάρθα προσέθηκε, μετὰ βραχυτάτην σιγήν, ὅτι, ἐν ὅσῳ ζῶ, οὔτε σὺ, οὔτε ἡ κόρη μου οὐδενὸς θέλετε στερηθῆ. Οὐδὲν θέλω μάλιστα νὰ μεταβληθῇ ἐκ τῆς τακτικῆς τοῦ βίου μας. Εἰμαι νέος ἀκόμη, ἡ πελατεία μου εἶναι πολυ-

ἀριθμος καὶ ἐκλεκτῆ, δύναμαι λοιπὸν νὰ ἐπαρκέσω εἰς τὰς ἀνάγκας μας. Ἀλλ' ἡ ἀγαπητῆ Μαγδαληνὴ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον προίκα... ἐνταῦθα ἐν δάκρυ συνώδευσε τὴν τρέμουσαν φωνὴν τοῦ ἀγαθοῦ πατρός.

— Ἡ Μαγδαληνὴ σας πολὺ ὀλίγον σκέπτεται περὶ προικῶς, ἀγαπητέ μοι πάτερ, εἶπεν αὕτη ἀκούσασα, ἐνῶ ἀνήρχετο, τὸ τέλος τῆς ἐκπερομένης ὑπὸ τοῦ κ. Trefot φράσεως, τί λέγετε σεῖς μητέρες; καὶ ἡ νέα ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας των.

— Βεβαίως κόρη μου, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ θωπεύουσα αὐτήν, καὶ βίψασα ἐπ' αὐτῆς βλέμμα εὐχάριστον πολλὰὶ νεάνιδες ὑπανδρεύονται ἄνευ προικῶς.

— Καὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ ὑπανδρευθῶσιν ἵνα ὦσιν εὐτυχεῖς, προσέθηκε ἡ Μαγδαληνὴ. Οὕτω τοῦλάχιστον ἐὰν ζητήσῃ τις τὴν χεῖρά μου θέλω εἶσθαι βεβαία ὅτι ζητεῖ ἐμὲ καὶ οὐχὶ τὴν προίκα μου. Προσεπάθησεν οὕτω διὰ τῶν χαριέντων ἀστεϊσμῶν τῆς, νὰ διασκεδάσῃ τὸ νέφος, ὅπερ ἐπεσοικίαζε τὸ μέτωπον τοῦ πατρός τῆς. Καὶ οὕτως ἐκατόρθωσεν ἐπὶ τέλος νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ μεϊδιάμα ἐπὶ τῶν χειλέων του, δὲν τὸν ἀφῆκε δὲ, εἰμὴ ὅταν εἶδεν αὐτόν ἐτοιμὸν νὰ ἐξέλθῃ. Τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἡ Μαγδαληνὴ ἀποσυρθεῖσα ἐν τῷ δωματίῳ τῆς παρεδόθη εἰς σκέψεις.

Τέλος πάντων ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, οὕτω τοῦλάχιστον ἡ παρουσία δὲν θέλει εἶσθαι ἀφορμὴ χωρισμοῦ. Ἐὰν μὲ ἠγάπα ποτὲ καὶ μετ' ἐξήτησῃ σήμερον διὰ σύζυγον, μετὰ πόσης χαρᾶς θέλω δώσει τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν ἄδολον ἰδικὴν του! καὶ ταῦτα εἶπούσα ἔκαμε τὴν προσευχὴν τῆς καὶ ἐκοιμήθη.

Ὁ Raoul ἔμαθε μετὰ τινος ἡμέρας τὴν σημαντικὴν ἀπώλειαν, ἣν ὑπέστη ὁ κ. Trefot. Αἱ εἰδήσεις τοῦ εἶδους τούτου διαδίδονται ταχέως ὅσον καὶ ἂν φροντίσῃ τις νὰ τὰς τηρήσῃ μυστικὰς. Τὴν εἰδήσιν δὲ ταύτην ἀνήγγειλεν εἰς τὴν μητέρα του. Λυποῦμαι τὸν κ. καὶ τὴν κ. Trefot τῷ ἀπεκρίθη αὕτη διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας των, πλὴν ἐξ ἄλλου εὐχαριστοῦμαι διὰ σέ. Ἡ πτωχὴ Μαγδαληνὴ σέ προσεγγίζει πλείοτερον τῆς πλουσίας Μαγδαληνῆς.

— Ὁ! μητέρες εἶναι τόσον ὠραία ὥστε δύναται νὰ ὑπανδρευθῆ! ἔπωσθήποτε!

— Δυσκολώτερον υἱέ μου, πιστεύσον εἰς τὴν πείραν μου. Ἐργάζου ἵνα ἀποκτήσῃς θέσιν τινὰ καὶ τίς εἶδεν! ὁ Θεὸς εἶνε μέγας!

Οἱ γονεῖς τῆς Μαγδαληνῆς δὲν ἐλυποῦντο ὀλιγότερον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς προικῶς τῆς θυγατρὸς των μετενόουν δὲ πικρῶς διότι δὲν τὴν ἐπίεσαν πλείοτερον, ἵνα κάμῃ ἐκλογὴν τινα ἐν τούτοις παρηγοροῦντο ὅτι ἀπώλεσαν μόνον χρήματα καὶ μάλιστα διότι ἐβλεπον ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ οὐδέποτε ἀπέδειξε τὴν ἐλάχιστην θλίψιν διὰ τὸ λυπηρὸν τοῦτο συμβεβηκός!

Τὰ πράγματα ἐβάδιζον οὕτως ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον ἔτος. Οὐδὲν ἠλλάξεν ἐν ταῖς συνθηταῖς τῆς οἰκογενεῖας Trefot, ἐκτός μόνον ὅτι ὁ ἱατρὸς ἐπέμενε ἐναντίον τῶν παρακλήσεων τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρὸς του νὰ ἐξέρχεται τὴν νύκτα, προσ-

καλούμενος παρά τινι ασθενεί, πράγμα ὅπερ εἶχε παύση νὰ κάμνη πρὸ πολλοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ αὐτοῦ ἔτους, συνειδέσθαι κατὰλληλον παρουσιάσθη τῇ Μαγδαληνῇ, πλὴν καὶ τοῦτο ἀπεκρούσθη παρ' αὐτῆς, ὡς ὅλα τ' ἄλλα. Ὁ πατὴρ τῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὰς ἀρνήσεις τῆς.

Πιστεύω ὅτι θὰ καταλήξῃ νὰ μείνῃ ἄγαμος, παρετήρησεν ἡμέραν τινὰ μετὰ λύπης εἰς τὴν σύζυγόν του.

Αὕτη οὐδὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἤρχισε νὰ ὑποπτεύεται κατὰ τι τὰ συμβαίνοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Νύκτα τινὰ, ὁ Raoul Verneuil ἐξύπνησεν αἰφνηδῶς ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ κρότου κωδωνίσκου. Ἠγέρθη πάραυτα, ἐκάλυφθη ἐν τάχει καὶ ἔσπευσε νὰ ἀνοίξῃ.

— Τίς εἶνε; ἠρώτησε τὸν νυκτερινὸν ἐπισκέπτην.

— Ἐγὼ, κ. Verneuil, ἀπεκρίθη φωνὴ ἀρετὰ γνωστῆ, ἦτον ἡ τοῦ θαλαμηπόλου τοῦ κ. Tréfort.

— Σπεύσατε νὰ ἔλθητε σὰς παρακαλῶ, ὁ κ. ἰατρός ὑποφέρει σπουδαίως...

— Πήγαινε, καὶ σὲ ἀκολουθῶ. Ἐντὸς δευτερολέπτων τινῶν ὁ νέος ἰατρός ἦτον ἑτοιμος καὶ ἤρχισε τρέχων τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Tréfort. Ἐπὶ τῆς θύρας ὁ Raoul συνήντησε τὸν ἀγγελιοφόρον εἰσερχόμενον, τὸν ἠκολούθησε καὶ ἀνῆλθον ἀμφότεροι κατ' εὐθείαν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ἀσθενούς. Ἡ θύρα τοῦ θαλάμου τοῦ κ. Tréfort ἦτον ἀνοικτὴ ἐκ δὲ τοῦ προδρόμου ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὴν θλιβερὰν σκηνὴν, ἧτις ἐν αὐτῷ συνέβαινε. Ὁ πατὴρ τῆς Μαγδαληνῆς ἦτον ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς κλίνης ὑπὸ τὸ κράτος φοβερᾶς παραφροσύνης. Ἐχὼν τὴν ὄψιν ἠλλοιωμένην καὶ προσπαθῶν νὰ κατέλθῃ τῆς κλίνης, ἡ δὲ σύζυγος, ἡ κόρη του καὶ οἱ ὑπηρέται, ἰστάμενοι πῆρξ ἀπὸ τὸν ἑκράτον μετὰ πολλοῦ κόπου. Ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ἀσθενούς, τὸ βλέμμα τοῦ νέου ἰατροῦ μεταφέρθη πρὸς τὸ τῆς θυγατρὸς του. Ἡ Μαγδαληνὴ ὠρὰ ὡσπερ νεκρά, μόλις ἰστατα. Βλέπων τὸ ἀγαπητὸν τοῦτο πρόσωπον φέρον τὴν σφραγίδα τοῦ ἄλγους, ὁ Raoul κατεθλίβη ἀναλογισθεὶς ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἴσως ἀνίκανος ν' ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτῆς τὴν καταγίδα ὑφ' ἧς ἠπειλεῖτο. Ὁ νέος ἰατρός προὔχωρσεν, ἀπομακρύνων δὲ τοὺς περὶ τὴν κλίνην, ἐξήτασε μετὰ προσοχῆς τὸν πάσχοντα· τὸ φύσει σοβαρὸν πρόσωπον αὐτοῦ κατέστη τότε σοβαρότερον.

— Τρέξατε πρὸς ἀναζήτησιν πάγου διέταξε, καὶ στείλατε νὰ ἐτοιμάσωσι τὸ ποτὸν τοῦτο. Ἐγράψε ταχέως τὴν συνταγὴν καὶ ὁ ὑπηρέτης λαθὼν αὐτὴν ἀνεχώρησεν.

— Κύριε Raoul, εἶπε τότε ἡ κ. Tréfort με φωνὴν τρέμουσαν, ὑποθέτετε ὅτι τρέχει κίνδυνος;

— Κύρια, ἀπεκρίθη ὁ νέος, δὲν δύναμαι νὰ σὰς ἀποκρύψω τὴν σοβαρότητα τοῦ νοσήματος· ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ χάσωμεν τὸ θάρρος, ὅσον ὁ κίνδυνος εἶνε μέγας τὸσον δραστηριώτερον ὀφείλομεν νὰ παλαιώμεν κατ' αὐτοῦ, ἄλλως τε ἡ ἐλπίς δὲν μᾶς ἀφῆρηθῆ ὀλοσχερῶς, ἐπρόσθετε προσπαθῶν

νὰ δώσῃ εἰς τὴν φωνὴν του ὕψος ἐνθαρρυντικόν. Ὁ κ. Tréfort αἰφνηδῶς προσεβλήθη;

— Σήμερον τὴν πρωῖαν παρεπονείτο ὅτι εἶχε σφοδρὰν κεφαλαλγίαν καὶ τὴν μεσημβρίαν κατεκλίθη· ἐνόμισα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἡμικρανίας, ὑφ' ἧς συχνὰ ἐνοχλεῖται.

— Μόνον τὴν ἐσπέραν ταύτην παρουσιάσθησαν συμπτώματα παραφροσύνης;

— Μάλιστα, μόλις πρὸ μιᾶς ὥρας.

— Πρὸς πλείονα βεβαιότητα, ἀγαπητὴ Κυρία, ἐπεθύμουν τὴν παρουσίαν τοῦ συναδέλφου μου, κ. Β... ἀρχαίου καὶ λιαν πεπειραμένου ἰατροῦ, οὕτινος ἡ γνώμη μοι εἶνε πολύτιμος. Τοῦτο ἔσεται καλλίτερον καὶ δι' ὑμᾶς καὶ δι' ἐμέ. Ἐφεραν τὸν πάγον, καὶ ὁ νέος ἰατρός ἐπέθεσεν ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ καίοντος μετώπου τοῦ κ. Tréfort, ἀκολουθῶς ἔδωκε δύο κοχλιάρια ἐκ τοῦ καταπραϋντικοῦ ποτοῦ, ὅπερ εἶχε διατάξει καὶ ἡ παραφροσύνη ἐφαίνετο πραϋνθεῖσα.

Μετὰ μίαν ὥραν ἔφθασεν ὁ κ. Β. ἐξήτασε καὶ οὗτος τὸν πάσχοντα, ἐπεδοκίμασε τὰ διαταχθέντα· ἐνεθάρρυνε τὴν κ. Tréfort καὶ τὴν Μαγδαληνὴν, καὶ κατόπιν ἀπεσύρθη μετὰ τοῦ Raoul εἰς ἓν παρακείμενον δωμάτιον ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῆς θεραπείας ἣν ὀφείλον ν' ἀκολουθήσωσι. Ὅτε οἱ δύο ἰατροὶ ἐπανῆλθον παρὰ τῷ ἀσθενεί, τὸ πρόσωπον τοῦ Raoul ἦτο πελιδνόν, τοῦτο ἰδοῦσα ἡ Μαγδαληνὴ ἤσθάνθη ὅτι ἡ καρδία τῆς ἔπαυσε νὰ κτυπᾷ.

— Πῶς χαρακτηρίζετε τὸ νόσημα τοῦ συζύγου μου, ἠρώτησεν ἡ κ. Tréfort τὸν κ. Β.

— Δὲν δύναμαι εἰσεῖν ν' ἀπορῶνθω μετὰ βεβαιότητος, κυρία, τῇ ἀκεκρίθῃ, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι πρόκειται περὶ παραφροσύνης. Ἀῦριον θὰ ἐπιστρέψω, θὰ εἰδοποιήσω δὲ συγχρόνως καὶ ἄλλους συναδέλφους ἵνα παρερευθῶσιν ἐνταῦθα τὴν ἐνάτην τῆς πρωῖας, οἱ ἰατροὶ ἔχουσι καθήκον νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς πάσχοντας· συναδέλφους των.

Ὁ Raoul δὲν ἀπεμακρύνθη τοῦ ἀσθενούς καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Περὶ τὴν πέμπτην τῆς πρωῖας μόνον μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἐπανῆλθε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ συμβουλίου. Ὅλοι οἱ ἰατροὶ ἐγνωμοδότησαν ὅτι ὁ κ. Tréfort ἀπόλλυται. Μόνος ἴσως ὁ Raoul εἶχεν ὀλίγας ἐλπίδας, ἔμεινε δὲ πάντοτε παρὼν, εἰς τὸ προσκεφάλαιον τοῦ ἀσθενούς, ἐπιβλέπων μετὰ στενοχωρίας πᾶν νέον σύμπτωμα καὶ παλαιὸν μετὰ ἐπιμόνου θάρρους ἐναντίον τῆς προσόδου τῆς νόσου. Ἐν τέλει, μετὰ τὸ πέρασ ἐπτὰ ἡμερῶν ἐπῆλθεν ἡ κρίσις. Ὁ νέος ἰατρός κύψας ἐπὶ τοῦ ἀσθενούς ἀνέμενε κρατῶν τὴν ἀναπνοήν του, τὴν μεταβολὴν ἧτις ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν ζωὴν, ἡ τὸν θάνατον εἰς τὸν κ. Tréfort.

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν ἀγωνίαν, ἧτις ἐσπάρασε τὴν καρδίαν τῶν δύο γυναικῶν κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα, ὅπερ ἔμελλε νὰ ταῖς ἀποδώσῃ τὸν σύζυγον καὶ πατέρα, ἡ νὰ ταῖς ἀφαιρέσῃ αὐτὸν διὰ παντός; Ἐκτὸς ἐκείνου ὅστις εἶδεν τὸ τρομερὸν θέαμα προσφιλοῦς τινὸς ὑπάρξεως παλαιούσης κατὰ τοῦ θανάτου; οὐδεὶς ἄλλος θέλει ἐννοήσῃ τὰς ἀβύσσους τῆς θλίψεως, ἃς μία μόνη στιγμή ἐγκλείει, ὅποτε θὰ ἐπεθύμη νὰ

λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀγαπητοῦ ἀσθενούς καὶ ν' ἀποθάνῃ ἀντ' αὐτοῦ καὶ ἐν τούτοις εἶναι ἠναγκασμένος νὰ μείνῃ ἀπλούς θεατὴς τῆς φοβερᾶς ταύτης πάλης. Διὰ τὸ Θεὸς θέτει συνάμα τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀνικανότητα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πλάσματός του;

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ ὄψις ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἡ ἀναπνοὴ ἐγένετο κανονικὴ καὶ ἤρεμος, ὁ δὲ πάσχων ἐβυθίσθη εἰς ὕπνον γαλήνιον. Δόξα τῷ Θεῷ, εἶπεν ὁ Raoul στρέφων πρὸς τὴν κυρίαν Tréfort καὶ τὴν Μαγδαληνὴν ἐσώθη! εἶτα θέσας τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χεῖλη ἐγκατέλιπε τὸ δωμάτιον. Αἱ δύο κυρίαί τὸν ἠκολούθησαν. Δάκρυα δὲ κατέκλυζον τὸ πρόσωπόν των.

— Εἰς ὑμᾶς μετὰ τὸν θεὸν ὀφείλομεν τὴν ζωὴν του, εἶπεν ἡ κ. Tréfort τείνουσα τὴν χεῖρα τῆς εἰς τὸν νέον ἔσω ἀπειράκις εὐλογημένος!

— Τὸν θεὸν μόνον ὀφείλετε νὰ εὐχαριστήτε, κυρία, ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲν δύναμεθα νὰ πράξωμεν, ἠδυνήθη νὰ σώσω τὴν ἀδελφὴν μου; Ἡ Μαγδαληνὴ οὐδὲν εἶπεν, ἀλλὰ τὸ βλέμμα, ὅπερ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ Raoul ἀντήμειψεν ὄλους τοὺς κόπους του.

Ὁ θεὸς ἔκαμε θαῦμα χάριν ὑμῶν εἶπον τὴν ἐπαύριον οἱ ἰατροὶ πρὸς τὴν κ. Tréfort.

— Καὶ ὁ κ. Berneuil πολὺ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο προσέθεσεν ὁ ἰατρός Β. μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ εὐλικρινείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Πόσον περιποιήθησαν τὸν ἀγαπητὸν ἀσθενῆ κατὰ τὴν ἀνάρρωσίν του, ἧτις ὑπῆρξε μακρὰ καὶ ἐπίπονος! Ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἠδυνήθησαν νὰ ἀναπτύξωσι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας του, ὅλον τὸν ζῆλον καὶ ὅλον τὸ φίλτρον ὑφ' ὧν αἱ καρδίαι των ἐπληροῦντο ἦσαν ὄντως ἀκούραστοι. Οὐδ' ἐπὶ στιγμήν ἀφῆκαν μόνον τὸν κ. Tréfort, ἀλλ' ἰστάμεναι γύρωθεν αὐτοῦ, τῷ ἐπιδαψήλευον ἐναμίλλως τὰς περιποιήσεις των. Οὗτος δὲ ἀναλαμβάνων κατὰ μικρὸν ἐμειδίκα διὰ τὴν στενοχωρίαν των καὶ ἔλεγε πολλὰκις γελῶν, θὰ συνήθισω εἰς τὴν ὀνηρίαν καὶ μετὰ δυσκολίας θὰ ἐπαναλάβω τὸ ἔργον μου.

Ὁ Raoul ἀντικατέστησε πρὸς καιρὸν τὸν κ. Tréfort εἰς τὸ ἔργον του, ὅθεν αἱ ἐργασίαι του ἠῤῥησαν σημαντικῶς, καὶ ἐν τούτοις εὗρισκεν τὸν καιρὸν νὰ διέρχεται καθ' ἑκάστην μίαν ὥραν πλησίον ἐκείνου, δι' ὃν συνετέλεσεν ἐπὶ τοσοῦτον ὅπως ἐπαναφέρει αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ συναναστροφή του κατέστη πολὺτιμος εἰς τὸν ἀναρρῶνόντα, διότι ἀκούσας ἐκ τοῦ στόματος τῆς κ. Tréfort τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν ὁ νέος ἰατρός ἔδειξε δι' αὐτὸν ἠσθάνθη αὐξηθεῖσαν ὑπερβολικῶς τὴν εὐλικρινῆ ἀγάπην, ἣν ἔτρεφε ἕως τότε διὰ τὸν Raoul. Ἐπὶ πλέον αἱ καθημεριναὶ ἐπισκέψεις τοῦ ἰατροῦ Verneuil, ἐπέτρεπον εἰς τὸν κ. Tréfort νὰ τὸν σπουδαζῇ ἀνέτως, ἡ δὲ οικειότης ἐπιδρῶσα ἐπὶ τοῦ νέου κατέστησεν αὐτὸν ἦττον ἐπιφυλακτικόν, καὶ οὕτως ἐν ἀγνοίᾳ του ἀπεκάλυπτεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τοὺς ἐκπεληγμένους ὀφθαλμούς του πατρός τῆς Μαγδαληνῆς τὰ ἄπειρα πλούτη τῆς αὐτοῦ ἐκλεκτῆς φύσεως.

Μετὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ κ. Tréfort ἧτις φυσικῶς εἶχε συσφίξει τοὺς δεσμούς τῆς φιλίας μεταξὺ τῶν δύο οικογενειῶν, αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ Raoul καὶ τῆς Μαγδαληνῆς ἔμειναν φιλικαὶ, καίτοι χρωματισθεῖσαι ὑπὸ ὀλίγης ἐπιφυλάξεως· ὅσον πλείοτερον ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη των ἤξανε ἐπὶ τοσοῦτον ἀμφοτέροι ἐφοβούντο νὰ ἀφήσωσιν αὐτὴν νὰ ἐνοηθῇ ὑφ' οἰουδήποτε, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ ὄντος ὅπερ ἦτο τὸν ἀντικείμενον αὐτῆς, ὡς καὶ ὑπὸ παντὸς ἄλλου.

Ἐν τούτοις τὸ αἶσθημα ὅπερ ἔφερε τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἕτερον δὲν ἦτο πλέον μυστήριον διὰ τοὺς περὶ αὐτούς. Ὁ Raoul, μεθ' ὅλης τῆς προσωπίδος μεθ' ἧς περιεβάλλετο, ἐμπροσθεν τῆς Μαγδαληνῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του νὰ ἑμιλώσῃ εὐγλώττως, ἀπ' ἑτέρου δὲ, καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσῃ ἡ φυσιογνωμία τῆς νεάνιδος ἠκτινοβόλει κατὰ τὴν ἄριζιν τοῦ Raoul.

Συσκεφθέντες ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, οἱ γονεῖς τῆς Μαγδαληνῆς ἀπεφάσισαν ν' ἀποκαλύψωσι τοῦτο εἰς τὴν κ. Verneuil. Ἡ μήτηρ τοῦ Raoul τοῖς διηγήθη τότε, τὴν σκηνὴν, ἧτις εἶχε λάβῃ χωρὴν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς τὴν ἐσπέραν τοῦ χοροῦ, συνεφώνησαν δὲ νὰ ἐπιτρέψωσι τοῖς νέοις ν' ἀνταλλάξωσι μεταξὺ των ὑπόσχασιν γάμου, ἐπ' ἀορίστῳ προθεσμίᾳ, ὅθεν ἡμέραν τινὰ, ὅτε ὁ Raoul εὗρισκετο μόνος πλησίον τοῦ κ. Tréfort.

— Εἰξέυρετε, ἀγαπητὴ ἰατρὲ, τῷ εἶπε μειδιῶν ὁ κ. Tréfort, ὅτι οἱ ἀσθενεῖς εἶναι διορατικοί;

Σὰς ἐσπούδασα ἐπὶ πολὺ καὶ ἐμάντευσα κἄτι τι, τὸ ὁποῖον κρύπτετε μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ὄλων. Μὴ ταράττεσθε τόσο, φίλε μου, τὸ μυστικόν σας δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα κάμωσι τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐρυθρίξῃ. Ἀγαπάτε νέαν τινὰ ἀνταξίαν ὑμῶν καὶ μόνον λόγοι οἰκονομικοὶ σὰς ἐμποδίζουσι νὰ ζητήσητε αὐτὴν εἰς γάμον, δὲν εἶναι ἀληθές;

Ὁ νέος τεταραγμένος, συγκεκινημένος, ἔκαμε νεῦμα συγκαταθέσεως.

— Αἶ! λοιπὸν πιστεύω ὅτι ἡ νέα αὕτη ἂν τὴν παρακαλέσητε, θέλει συγκατατεθῇ ν' ἀναμένη εὐτυχαστέραν ἐποχὴν ὅπως καταστῇ σύζυγός σας.

— Μοὶ ἐπιτρέπετε ἀληθῶς νὰ ἐλπίζω, κύριε; ἀνεφώνησε τότε ὁ Raoul διὰ φωνῆς τρεμούσης ἐκ συγκινήσεως.

— Οὐ μόνον σὰς τὸ ἐπιτρέπω, ἀλλ' ἀπαιτῶ νὰ προτείνητε ὑμεῖς αὐτοὶ τὴν ἐρώτησιν ταύτην εἰς τὴν κόρην μου, ἀπήντησεν ὁ κ. Tréfort. Ἴδου ἀκούω ἀκριβῶς τὸ βᾶδισμά τῆς εἰς τὴν κλίμακα ὅθεν δύνασθε νὰ πραγματοποιήσητε πάραυτα τὴν ἀπαίτησίν μου. Ἄμα λοιπὸν ἡ Μαγδαληνὴ ἐνεφανίσθη. ὁ κ. Verneuil ἐπιθυμῶν νὰ σὰς ἐρωτήσῃ κἄτι τί κόρη μου, τῇ εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ κάμῃ τοῦτο φοβούμενος ἄρνησιν.

Ἡ Μαγδαληνὴ προὔχωρσεν ἀφελῶς πρὸς τὸν νέον καὶ τῷ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Ἐπὶ τοῦ ἐρυθήματος ὅπερ ἐκάλυψε τὸ θελικτικὸν πρόσωπόν τῆς καὶ τοῦ ἐλαφροῦ τρόμου ὅστις ἐτάραττε

τὴν μικρὰν χειρὰ τῆς, ὁ Raoul ἀνέγνωσε τὴν ἀπάντησιν, ἣτις ἤθελε καταστήσει αὐτὸν εὐτυχῆ. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ἡ κ. Tréfort καὶ ἡ κ. Verneuil ἦλθον ν' ἀσπασθῶσι τὰ δύο τέκνα των.

— Πάντα ταῦτα λοιπὸν προπαρασκευασμένα; ἀνέκραξεν ὁ Raoul ἐκπεπληγμένος καὶ ἐστατικός.

— Ὑμεῖς μόνον δὲν εἶχατε λάβει μέρος εἰς τὴν συνωμοσίαν, τῷ ἀπεκρίθησαν. Ὁ νέος ἠυχαρίστησε τότε διὰ φράσεων συγκινητικῶν τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Tréfort διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην ἣν ἐδίδον εἰς αὐτὸν παραδίδοντες εἰς τὰς χειρὰς του τὴν εὐτυχίαν τῆς θυγατρὸς των, ὑπεσχέθη δὲ νὰ φανῆ ἄξιός αὐτῆς. Θέλω ἐργασθῆ ὅλαις δυνάμεσι προσέθεσε, καὶ θέλω γίνεαι φιλάργυρος, ὅπως συντάμω τὸν χρόνον ὅστις μὲ χωρίζει τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας.

— Θέλετε λοιπὸν νὰ ἁμοιάσῃτε τὸν φίλον σας ναύτην; τῷ ἀπεκρίθη γελωσα ἡ μνηστή του χωρὶς ἐν τούτοις νὰ κατορθώσῃ νὰ κρύψῃ τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν ἠσθάνθη ἐκ τῶν λόγων τοῦ Raoul.

— Ἐπροδώσατε τὸ μυστικόν μου, μήτηρ, εἶπεν ὁ Raoul δι' ὕψους γλυκείας ἐπιπλήξεως τῇ μητρὶ του.

— Πρέπει νὰ αἰτιῶσθε τὴν περιέργειαν τῆς Μαγδαληνῆς ἀπεκρίθη ἡ κυρία Tréfort, εἶμαι μάρτυς ὅτι ἡ μήτηρ σας δὲν ἤθελεν εἶπῃ τι ἄνευ τῆς ἐπιμόνου παρακλήσεως τῆς θυγατρὸς μου.

— Μὴ μὲ ἐπιπλήξῃτε, κ. Raoul, ἀπεκρίθη ἡ νέα ὑπομειδιῶσα, διότι εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην ὀφείλετε ἴσως ἐκεῖνο ὅπερ καλεῖτε εὐτυχίαν σας.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ κ. Tréfort προσεκάλεσε τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Delrat εἰς λαμπρὸν γεῦμα, εἰς ὃ παρευρίσκατο φυσικῶς καὶ ὁ Raoul μετὰ τῆς μητρὸς του ὁ κ. Tréfort προσεκάλεσε τὸν κ. καὶ τὴν κ. Delrat. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γλυκύσματος ὁ πατὴρ τῆς Μαγδαληνῆς ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας τοὺς ἀρραβῶνας τῆς θυγατρὸς του μετὰ τοῦ λατροῦ Verneuil.

— Μικρὰ κρυψίνους, διὰ τοῦτο χθὲς εἶχες τὸ ὕψος τόσον εὐχαρι, εἶπεν ἡ κ. Delrat εἰς τὴν ἀναδεκτὴν τῆς καὶ δὲν ἠθέλησας νὰ μοι εἶπῃς τίποτε, ὅταν σὲ ἠρώτησα τὴν αἰτίαν τῆς τόσης ζωνρότητός σου.

— Ἦτο ἀπαίτησις τοῦ πατρὸς μου νὰ σᾶς τὸ ἀναγγείλῃ ὁ ἴδιος, εἶπε μειδιῶσα ἡ Μαγδαληνή.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΩ: ΦΙΛΤΑΤΩ: ΔΙΜΙΔΙΩ:

Ἀπόμαχος, ὄχι, δὲν εἶναι ὁ τάττωρ
Ὡς χάλκινον πύργον τὸ στήθος αὐτοῦ
Εἰς φρούρησιν τόσων θητικῶν ἀδυνάτων
Καὶ ἀγρυπνῶν φέρων τὸ βλέμμα παντοῦ,

Παλαίων ἀπαύστως τοῦ βίου τὴν πάλιν
Καὶ σχίζων πελάγη καὶ ὄρη πηδῶν.
Ἐὰν ἐβαρύνθη τῶν στίχων τὴν ἄλλην
Καὶ ἐπανσε λάλος τὰ ἦν' ἀηδῶν
Σ' ἐκείνην πετῶσαν εἰς κῆπον εὐώδη
Ἐδόθη τὰ ψάλλη χωρὶς ἀμοιβῆν
Ἄλλὰ τὴν τροφήν καὶ τ' ἄλλα χρειώδη
Ἀκόπως ἐβρίσκει βιμμένα στὴν γῆν.
Εἰς μάτην λοιπὸν μὲ καλεῖς ἐπιμότως
Ν' ἀροῖξω μαζὴ σου ἀγῶνα λυγρὸν,
Τὰ χιόνια δὲν εἶδες ἐνὸς τοῦ χειμῶνος
Τὸ μέτωπον οὔτε ἠσθάνθης ἔργον.

³ Ἀθῆναι Δεκέμβριος 1884

Α ΠΑΠΑΜΙΧΑΝΑ (γεωμέτρης)

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ σας
Δὲν ἔχω τὰ ματάκια μου, δὲν βλέπω τὰ δουλεύω
Εἶχα καὶ ἐγὼ τὸν τρόπο μου μὰ τώρα ὄω ἔμπροστὰ σας
Ἡ μάτηρ μοῖρα μέρριψε τυφλὸν τὰ διακονεύω.

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, σὲ μὲ γωνιὰ πειροῦνε
Πέντε παιδιὰ ὀλόγυμα στὸ κρῖνο ζωομένη
Μάταις δὲν ἔχουν ἀγκαλιὰ νὰ ἔβρῶν τὰ ἔσταθοῦνε
Καὶ μὲ λαχτάρα καρτεροῦν γὰρ τὸ ψωμί ἐμένα

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, νὰ χαίρεσθε τὸ φῶς σας
Τὴ φτώχεια μὴν τὴ διαχρετε ἔστω ζητῆ στὸ δρόμο
Ποτὲ σὲ στράτα ζήτουλα μὴ ὀδητε τὸν ἐχθρό σας
Ποτὲ μὴ διακονέψετε γὰρ τὸ ψωμί μὲ τρόμο

Ποτὲ σας μὴ πικρά ρετὲ τὴ συμφωρὰ, τὴ φθάνει
Ὅπου σκυμμέν' ἀπὸ ἔρεση καὶ ὠχρὰ ἀπὸ τὴ δειλία
Μία πετάρη σ' ἄς ζητεῖ κακούργημα δὲν κἀρει
Καὶ ὄλο συγχώρηστρο τραγουδεῖ μὲ τὴ ψυχὴ στὰ χεῖλιά

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, γὰρ μέρα δὲν μὲ μέλει
Ἐὰν δὲν φάγω σήμερα ἄλλὰ γὰρ τὰ μικρά μου
Ἄργο ψωμάκι δότε μου καὶ ὁ θεὸς τὸ θέλει
Νὰ δίδῃ ὁ καθένας σας στὰ μαθῶρα ὄρφανά μου.

Σ' ἕνα χειμῶνα παγερὸ σὲ μὲ γωνιὰ μὲ μέρα
Ἐταῖ διακόνει τυφλὸς ἄργο ψωμί νὰ φέρῃ
Σὲ ἀπὸ μάνα ὄρφανά καὶ ξένα ἀπὸ πατέρα
Δὲν εἶνε ὁ ζήτουλας γορεῖς ποῦ ἔπλωρε τὸ χέρι.

Ἦταρε μόνο χριστιανὸς φτωχὸς καὶ αὐτὸς οὐκ κείνα
Μὰ εἶχε πλοῦτο στὴ καρδιὰ ἄς τοῦ βλεῖται τὰ μάτια
Ζητιάνει γὰρ τ' ἄρφαρὰ ἐγνώριζ' ἀπὸ πεῖνα
Καὶ εἶχε ἄσπρα τὰ μαλλιά τὰ βούχρα του κομμάτια

Ὅποιος στὸν κόσμον μὲς αὐτὸν ἀπὸ ψωμί χορτάσει
Καὶ λησμονεῖ τὸν ἄλλον τοῦ πειροκινδυνεύει
Ἄλλοίμορον! τοῦ εἶχοναι ποτὲ νὰ μὴ πεινάσῃ
Καὶ ὁ θεὸς γὰρ τ' ἄρφαρὰ. Αὐτὸς ἄς διακονεῖ

ΒΕΛΤΕΡΟΣ

Εἰς τὸ λεγκῶμα τῆς

Ὅποτα φθινοπωρινὴν ἐσπέραν καθημέρην
εἰς τὸν ἐξώστην σου, ἰδῆς μετέωρον τὰ σβέτη
ἀφίτων εἰς τὸ ἀχανὲς ἡμιλαμπῆ ἀκτίνα
ἐμὲ τότε ἐνθυμήθητι, φιλιτάτη μου Κατίνα,
διότι οὕτως ἔλαμψα καὶ ἐσβέσθη αἰφρηδῶς
καὶ ἔκτοτε μαύρη συμφωρὰ εἶν εἰς ἐμὲ ὁ βίος.
Πειραιεὺς Νοέμβριος 1883.